

TOVARNIKI

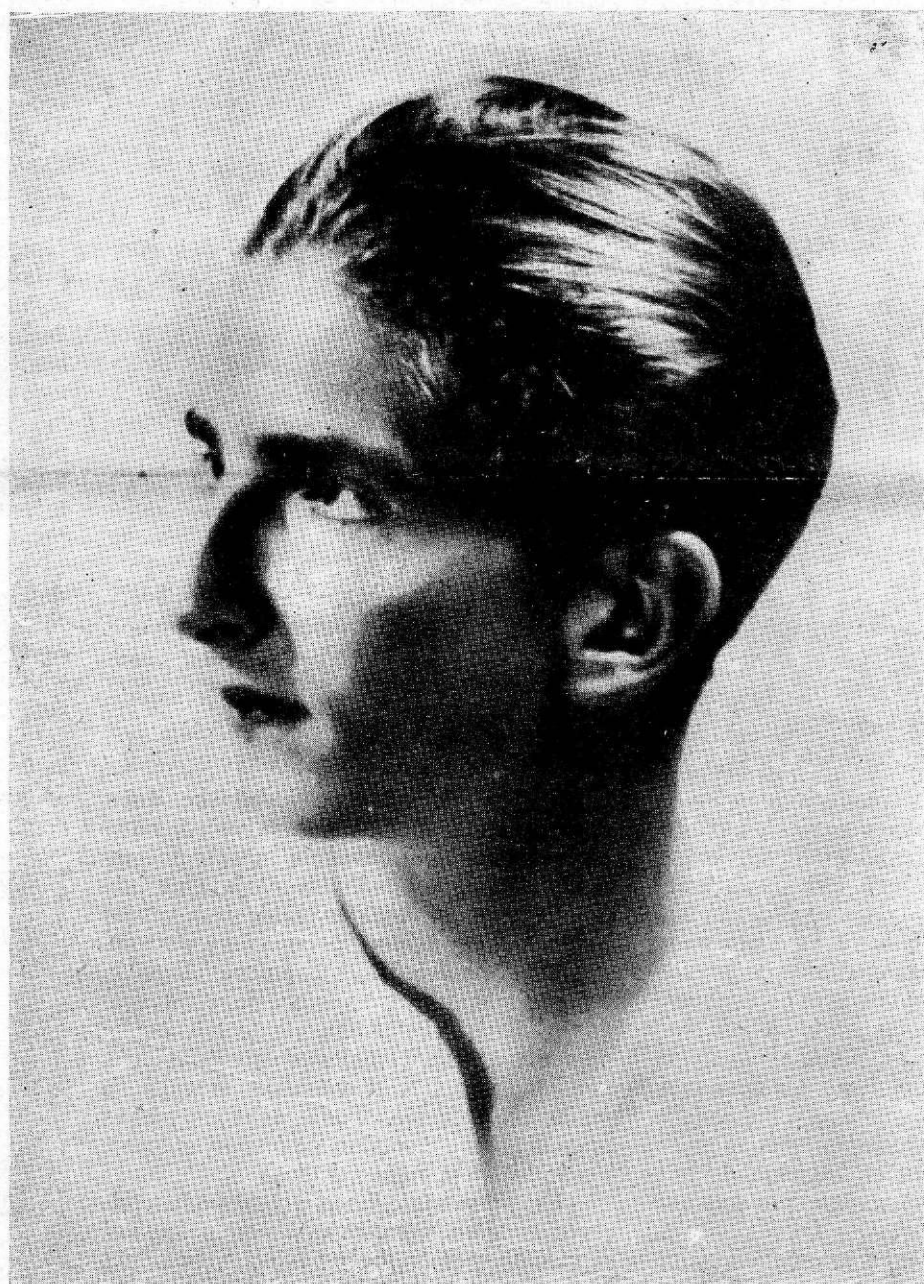
1. JANUARJA 1941

VEŠTNIK

KRANJSKA INDUSTRIJSKA
DRUŽBA - JESENICE - FUŽINE

LETNIK 5

ŠTEV. 1-2

Srečno

ново

leto!

Stopi srečno na čelo in srečno

VODI DOMOVINO SVOBODNJAKOV

Pred Teboj je velika in lepa Jugoslavija, za Teboj pa armade častnega, poštenega, pridnega in svobodnjaškega ljudstva, ki je svojo narodno zavest dokazalo v borbah in žrtvah kakor noben narod na zemlji. Hipoteka je čista, vsaka ped zemlje je odkupljena s krvjo junakov. Silovita je njena obramba, obramba zavesti pravičnega doma in junaških src, predvsem junaških src rodu svobodnjakov

Slike v članku
foto Smolej

Narod svobodnjakov v dobri volji na svobodni zemlji. Kolo je narodni ples Srbije

Stopamo v leto mladega jugoslovanskega rodu. Borci za svobodo z različnimi krstnimi listi, ki so dovojevali boj za skupni dom in doživeli dan zedinjenja, odstopajo državno vodstvo mlademu vladarju, rojenemu že v Jugoslaviji. Kralj Peter II. je bil prvi skupni prestolonaslednik in je prvi v skupni svobodni domovini rojeni vladar.

Leto pa se piše že 1941!

Da, tako pozni smo Jugoslovani. Drugi so že imeli svobodo, jo uživali in so napredovali kulturno in gospodarsko, mi pa smo stali v strelskih jarkih do najbližje zgodovine in smo šele pravkar puške odložili.

Dolge so bile borbe za svobodo, dolge in hude. Mnogokrat smo na naših frontah branili tudi svobodo in kulturo narodov srednje in zapadne Evrope pred navali Aziatov. Na naši zemlji je tekla fronta 300 let in tekla je kri naših junakov, da so za našimi hrbti lahko mirno in svobodno živeli. Za plačilo pa smo dobivali krstne liste bog ve kakih tujih držav, samo ne svojih lastnih.

V borbah za svobodo Jugoslovani je zapisana najbolj častna zgodovina katkega naroda. Postavljeni so vzori in sim-

boli najbolj izrazite svobodnjaške duše, največje zvestobe narodu, največjih žrtev in junaštva. Naša mladina in naši potomci bodo imeli v zgodovini svojega naroda najlepše vzore, Jugoslavija pa ima v njej izkaznico za nastop pred vsem svetom.

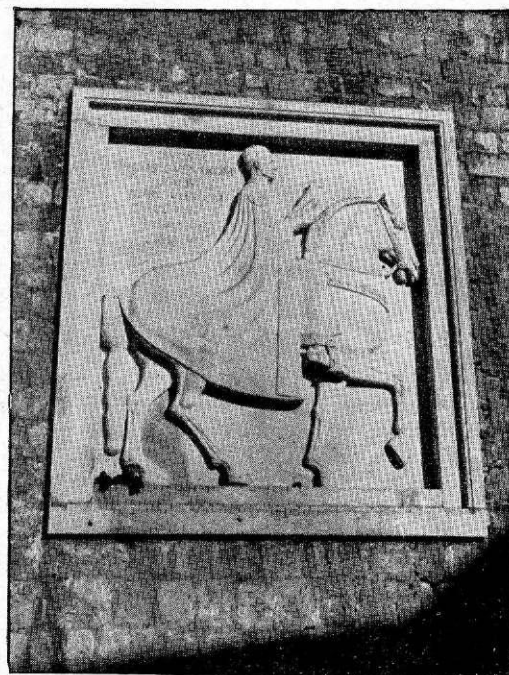
Tudi naukov, kaj premore sloga in kaj stori nesloga med brati, je v tej zgodovini dovolj. Priznamo, da je bila borba za svobodo morda nekaj daljša tudi zato, ker smo hoteli biti vsi prvi ustvaritelji velike Jugoslavije. Toda taktike nismo poznali, samo narodno zavest in srčnost. To je bila vsa naša taktika.

Ko prepuščajo borci za svobodo vodstveno mesto jugoslovanskemu rodu, mu zapuščajo pač najbolj častno zgodovino, ki jo more imeti kak narod v pogledu njegove svobodoljubnosti in narodne časti. Toda jugoslovansko mladino bo morda kdo hotel napraviti malodušno in ji bo zašepetal, češ pri vas ste še tako nazadnjaški, tako skromni in toliko analfabetov imate, pogledajte pa našo kulturo. Recite mu iz dokazov naše kulturne zgodovine najprej, da je naša kultura pristna, narodna, naša. Nam ne bo nikoli treba izganjati Judov, ker so za naš narod prešibki, da bi se kdaj mogli vsesati v

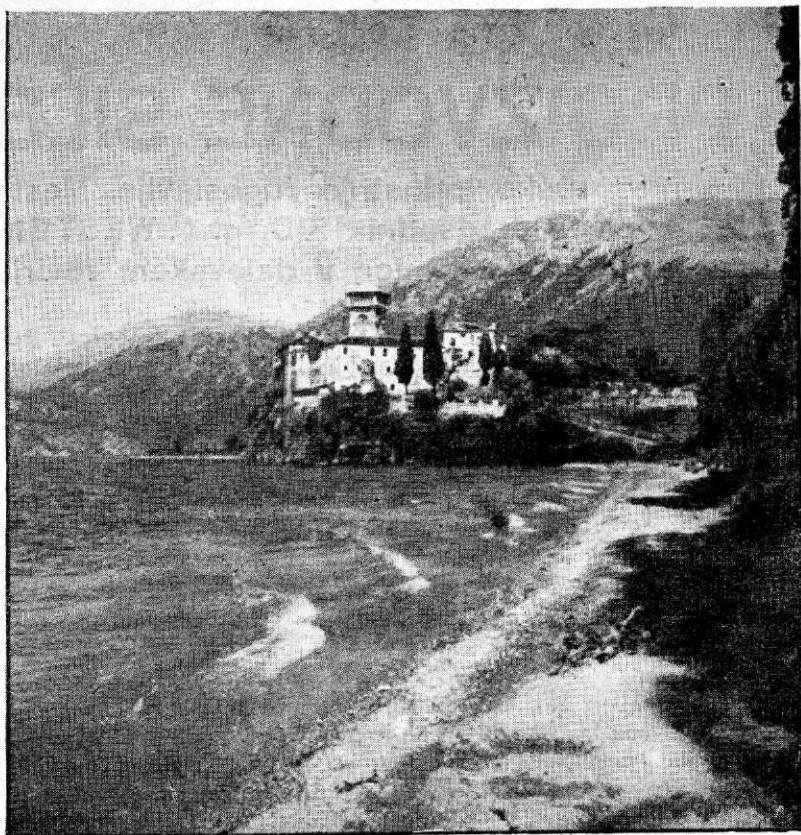
nas. Potem pa ga še vprašajte, kaj bi bilo z njihovo kulturo, če bi hodil kdo k njim pustošit 400 let žitna polja, če bi kdo njim sežigal domove leto za letom, rušil kulturne ustanove, jih zasušnjeval, kakor je bilo pri nas, kaj, koliko analfabetov bi v tem primeru bilo pri njih in kakšna bi bila njihova kultura. Tudi za tak napad imamo za vsak primer močan odgovor.

Pri vsej tej narodni samozvesti pa je naš narod nekam poseben. Narodne zavesti ne nosi na krožniku okoli in je ne razkazuje. Trgovske narodnosti ne pozna, samo bitno. Čim globljo narodno zavest kdo čuti, tem manj o njej govori. Tudi ob tej priliki je nepotrebno pisati, omenjati ali vzpodbujati kake narodne čute. Zapisano naj bo za bodoče rodove. Nasprotno, še debatiramo vseprek in si privoščimo lahko tudi zabavljanje. Kritiziramo pa s takim občutkom, kakor, če hoče kdaj sin starše učiti, kaki morajo biti. Domovina, boljša si lahko, samo biti moraš!

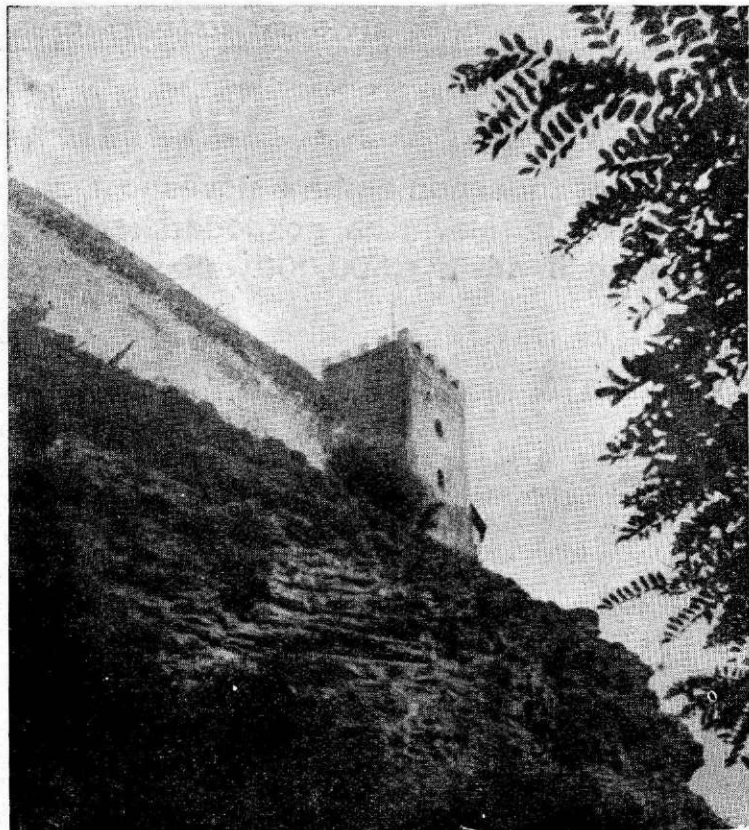
Tista velika mednarodna »ljubezen« pa pri nas že ne opravi mnogo, namreč tista, ki išče pristaše prve, druge, tretje internacionale, tista, ki bi rada, da bi bili prepričani vse mogoče, samo ne po domače — jugoslovansko. Dogodki pravijo, da je najbolje, biti prepričan po svoje. Mi smo morali tuje prepričanje predolgo nositi in nas lahko vse internacionale odlikujejo. Francozi so bili menda prepričani sedaj po vseh internacionalah, le ne francoski narodno. Finci pa so bili Finci in Grki so grško prepričani. Če si po svoje prepričan in ljubiš svojo domovino pred vsemi drugimi internacionalami, si

Meštrovičev relief prvega jugoslov. vladarja kralja Petra I. Osvoboditelja v Dubrovniku

Samostan sv. Nauma ob Ohridskem jezeru tik albansko-grške meje. Svetinja srbskega naroda vse od leta 925., ko je bil zgrajen

Grad carja Dušana v Skoplju

močan, četudi si mlajši. Kadar pa se bodo drugače preorientirali vsi drugi večji narodi, potem bomo verjetno tudi mi podpirali, če bo kje kaj boljšega, toda — izvolite pred nami!

Torej nič narodnosti na krožniku, nič novodobnih avantur. Toda narod umolkne, srca se stiskajo, oči bliskajo, junaška kri polje in ves narod je na braniku, enoten, skupen, če dotakne dogodek Jugoslavijo. Narod je pokazal svojo železno enotnost v najbolj perečih trenutkih. Ta zavest, ta enotnost, to je naše varstvo, to je naša zmaga. Vojščaki kot le kaj za svobodo domovine!

Ko je na svečnico leta 1804. zaklical vodja vstašev Jurij Petrović, strah in trepet Turkov, ki so ga nazivali Črni Jurij - Karadorđe, narod k vstanku, je bil klicar iz hajduških gozdov in sotesk. Kot dobrega gospodarja, kot hrabrega človeka, kot

izkušenega in poštenega so ga vstaši izvolili za vodjo Srbije k svobodi. Njegov pravnuk, naš mladi kralj Peter II. stopa na prestol velike Jugoslavije. Vmes pa je velika in junaška borba, v kateri so stali skupno z narodom v frontah ramo ob ramo narodovi kralji iz rodu Karadorđevićev Peter I. in Aleksander I.

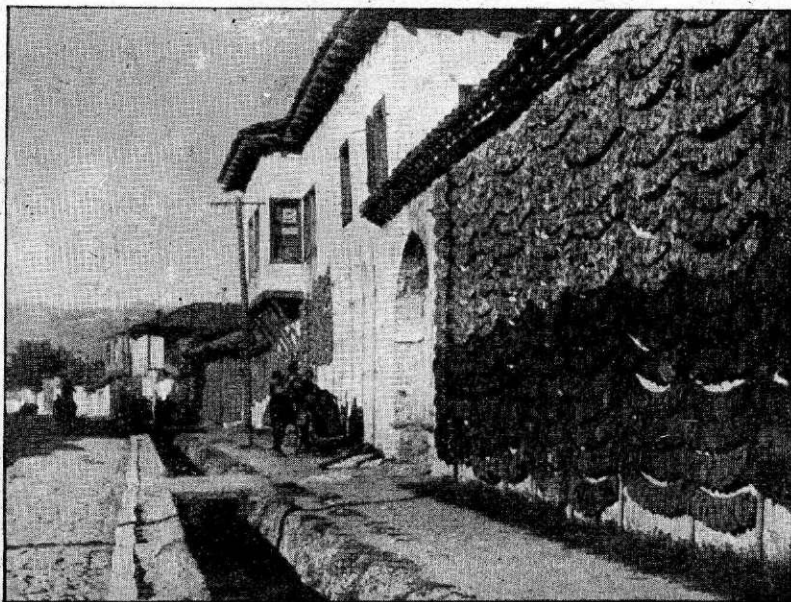
Mladi kralj, Tvoja država še nima bogatih mest, nima cest, da bi po njih bučalo novo orožje za obrambo domovine, nima motorskih front, nima leska, nima bleska, ima pa polno Srbov, Črnogorcev, Hrvatov, Bosancev, Dalmatincev, Slovencev, Vojvodincev, ima polno junakov.

Polno ima naša domovina ljudi, ki jo ljubijo, zato jo zaslužijo in jo bodo večno imeli.

Kralj Peter II. ob vstopu v Tvoje leto Ti želimo: vladaj srečno!

Spomenik slavnega pesnika Dubrovnik Gundulića sredi »Gundulićeve Poljane« (trg)

Značilna podoba južnosrbskih vasi ob času, ko se na vročem soncu suši tobak

Noša in narodni običaji izpričujejo pristnost svobodnjaškega naroda južne Srbije

Dovršeno je novo delo za ustvarjanje, za krepitev in

ZA RAST DOMAČE PROIZVODNE SILE

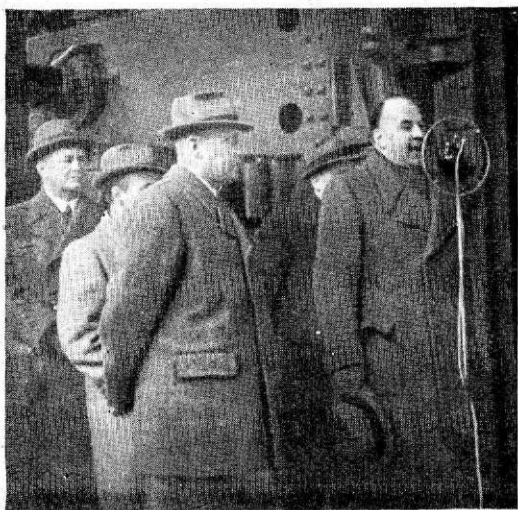
Tiha, toda pomembna slovesnost za celokupno metalurško industrijo Jugoslavije. Mesto bučnega slavlja ob gospodarskem prazniku domovine je predsednik KID, g. A. WESTEN, določil novih 1,500.000 dinarjev za dograditev moderne bolnišnice v delavskem revirju

Ban g. dr. Natlačen: Čestitam podjetnosti in delavstvu na važnem gospodarskem uspehu in želim, da bi ta nova podjetnost uspevala v korist ljudstvu in podjetju ter rasla v gospodarsko moč banovine in domovine.

Načelnik ministrstva g. Mišić: Jesenice tiho a uspešno rešujejo najvažnejša vprašanja metalurške industrije ter zaslužijo vse priznanje oblasti in javnosti. Čestitam v imenu ministra trgovine in industrije in v svojem najbolj iskreno.

Predsednik KID g. Avg. Westen: Na Jesenicah dela stoođstotni domači jugoslovanski kapital, dela in bo delal ne samo zaradi podjetnosti, dokler bo živel ime Westen. Delajmo in ustvarjajmo in tako čuvajmo Jugoslavijo.

Podpredsednik KID g. Avg. Praprotnik: Zahvala vsem, ki ste to delo podpirali in izvršili. Podkrepilo bo moč domače proizvodne sile in prihranilo državi visoke milijone na devizah.

»Prosim vsemogočnega Boga, da blagoslovi to naše delo« — ravnatelj g. dr. inž. Klinar govori pred plavžem. Od leve na desno g. gen. ravnatelj C. Noot, obratovodja g. dr. Hauswirt in obratovodja g. inž. Oroszy

Dne 19. decembra ob eni popoldne je pri jeseniških železarnah zagorela nova visoka peč. Gotovo je, da ne spada v okvir lista naše delovne vzajemnosti, da bi govorili o važnosti tega dogodka na drobno in široko, da bi ga ocenjevali in povelicevali. Delo je namenjeno vsej gospodarski rasti domovine in služba temu smotru je njegova prava ocena.

Nepotrebno je danes tudi poudarjati pomen proizvodnje surovega železa in sploh železarskih izdelkov za napredek gospodarstva velike Jugoslavije in za njeno moč. Čisto v smislu tihega, toda tembolj stvarnega dela jeseniške železarske vzajemnosti, bomo zabeležili dogodek in se spomnili na tisto, kar povečuje pomen te gradnje kot vzor in simbol.

Važno je pripomniti, da je bilo začeto, nadaljevano in dovršeno veliko delo v korist domače proizvodne sile prav v dobi, ko je zaupanje v delavnost na splošno padalo po vsej Evropi, ko je vsak ugibal, ali bi zaupal, ali pa se bi umaknil in čakal rentabilnejših in varnejših dob. Te bolezni omahovanja zdrava jeseniška podjetnost ni poznala, nego je v najbolj razburkanih dneh Evrope v največjem zaupanju reševala največje potrebe in zgradila največje delo svoje stroke. To je delo v smislu pravega pionirstva.

Vodstvo naše domovine, vsa njena junaška zgodovina in pravična domovina so tako neomajeno zaupanje tudi za-

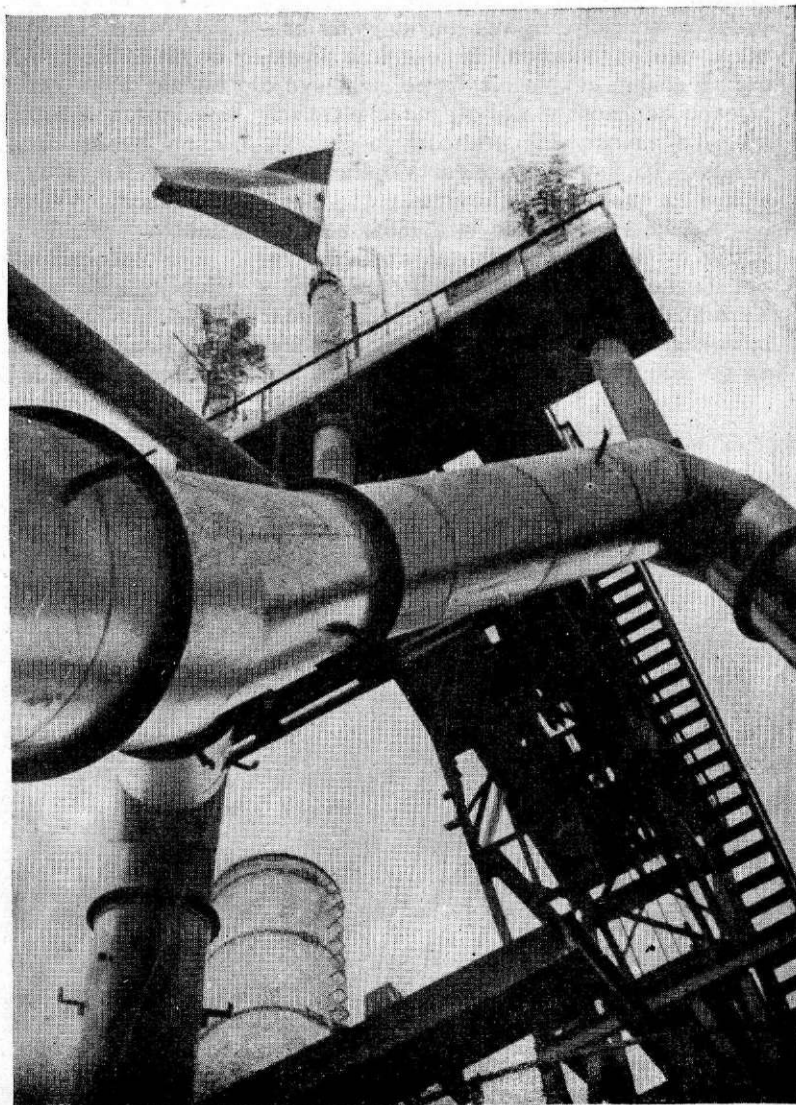
služili. V jeseniškem kotu so na novih gradnjah prav v preteklem letu prišle na posad nove stotine delovnih ljudi.

Posebej pa se moramo ob tej priliki spomniti, da so že daleč daleč časi, ko je imela železarska industrija na Jesenicah svojo prirodno, zemeljsko osnovo, ko je bila investicija sama ob sebi umevna. Nekdanja osnova železarstva v tem kraju je bila železna ruda. Danes tega ni več. Pač je tu tradicija ene najstarejših železarskih podjetnosti v Evropi, vendar železarska delavnost ne temelji več v zemlji. Podjetnost v tem kotu domovine vzdržujejo danes z a u p a n j e, investicije, vzdržujejo sposobnost vodstva, izvežbanost delavstva in duh vzajemnega dela, kajti le to ustvarja novo osnovo, ki se

imenuje zdravo gospodarstvo in kakovostni proizvodi. Lahko in samo ob sebi umevne so investicije tik ob tržiščih, tik ob rudnikih.

Toliko večji pomen ima torej zmaga te podjetnosti, ki je bila dosežena s prižigom nove talilnice železa. Ako pa pogledamo še okrog sebe, vidimo, da deluje jeseniška podjetnost na sicer krasni zemlji, toda, gospodarsko vzeto, v enem najbolj revnih predelov Jugoslavije, ki bi bil brez delavnosti mogoče polje letoviškega zraka, toda porušenih eksistenc in domov prav na meji domovine.

Uspeha jeseniške podjetnosti se moramo tako še bolj veseliti, ker je nova opora za trajnost ljudskega obstanka in njegovega blagostanja v kraju.

Nad jeseniškimi plavži plapolala državna zastava, oznanjujoč gospodarski praznik Jugoslavije

Novi jeseniški plavž je tudi delo domače delovne sposobnosti, domačega kapitala, domačih surovin. S temi dejstvi praznujemo prižig plavža s posebnim pomenom kakovostne zmage.

Pri vseh teh vzorih pa je važno še eno dejstvo: sožitje, sodelovanje in poslovni mir naše delovne vzajemnosti. Visoko je dvignjena zavest, da smo odvisni drug od drugega in da delamo za skupne cilje. Pravočasno smo odvrkli sovraštvo in kvante in fraze — lepe in nelepe — ter prijeli za stvarnost krampov in dela za boljše in lepše.

Ti simboli zdrave in napredne delovne vzajemnosti naj bodo obujeni ob tej priliki in naj večno žive!

ZBOR OB PLAVŽU

Zelo redke so slovesnosti prižiga visokih peči. Že v tej redkosti je poudarjena vsa važnost novega plavžnega ognja. Mnogi so trenutek prižiga doživeli samo enkrat v življenju, mnogi nikoli. To je prav za prav prvi stroj, ki je postavljen tik ob prirodo, da jo spreminja v iskano kovino. Pri delu ni časa za raztegnjene svečanosti, delo ima svoj korak, svoj neizprosni ritem. Ob plavžu so se zbrali plavžarji z monterji in mojstri. Vse sivo, delovno, resno, kakoršno je pač delo. Prišli so inženirji konstrukterji posameznih procesov ob visoki peči, da jih zadnjič pregledajo; obratovodja daje zadnja navodila, sicer pa je bilo že vse pripravljeno in čaka samo prižiga, le zračniki že bučijo svojo monotono pesem. Varnostna služba je zasedla plavž, kajti visoka peč je svet zase tudi pri najmodernejših izvedbah.

Na prostor so prišli prvi gostje delavci, mojstri, tehniki, inženirji, obratovodje, ki so sodelovali pri postavitvi novega plavža. Vodja konstrukcije, g. inž. R u d e s c h, je praznoval novo zmago in z njim vsi v oddelku. Vodja strojnega in elektriškega oddelka g. inž. S a u e r, ki je imel levji del izvršitve nove gradnje, je praznoval z njim, vodja valjarn na Javorniku g. H. F i s c h e r in obratovodja jeklarn g. inž. R e k a r sta bila vesela kakovostne izvršitve, g. inž. T i r i n g e r je opazoval žrelo, ki bo požiralo njegovo težko zbrano rudo. G. inž. H a f n e r Matko, ki je vodil montažo ponosne konstrukcije, g. inž. W a g n e r, vodja me-

Jesenški plavžarji so zbrani okrog svoje peči

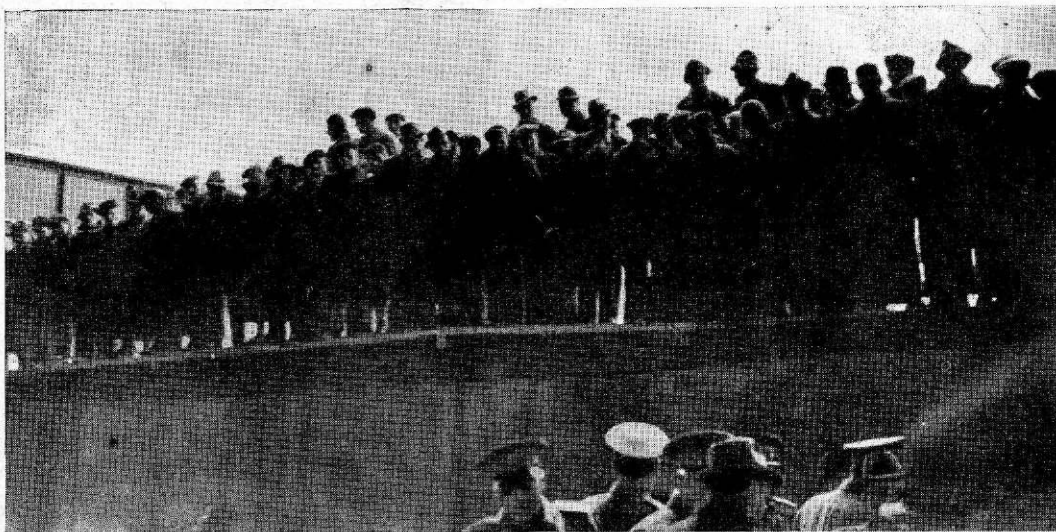

Slovenski ban in zastopnik ministra prisostvujeta slavlju. Praznika jugoslovenske proizvodnje sile na Jesenicah sta se udeležila tudi predstavnika visoke državne oblasti: slovenski ban, gosp. dr. M. Natlačen (v pogovoru s podpredsednikom KID, gosp. Avg. Praprotnikom) ter zastopnik ministra za trgovino in industrijo, načelnik gosp. Mišić (prvi od leve na desno)

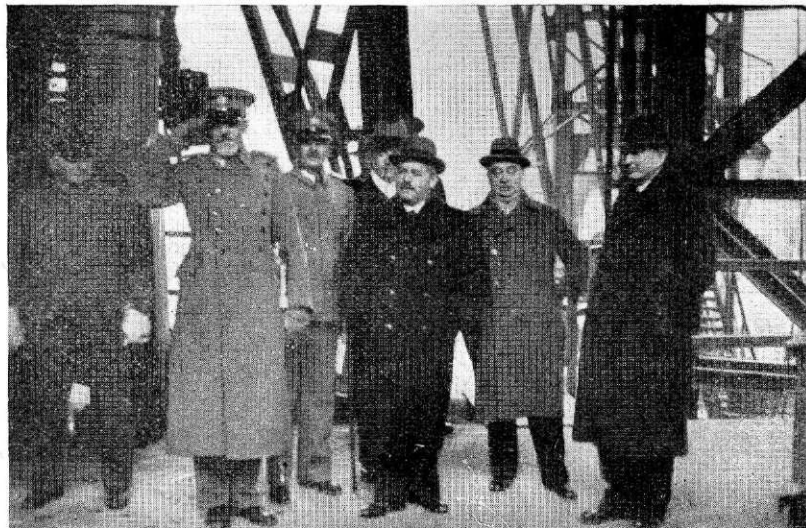
hanične delavnice in graditelj bratskega plavža, in po vrsti številni odlični konstrukterji in graditelji kompliciranih naprav ob svetu plavškega ognja so pričakovali svečanega trenutka.

Državna zastava je plapolala visoko nad plavži, družbo so ji delali s trakovi opetljani koški. Ta zunanji znak je privabil na ulico številne gledalce. Na livni prostor je prikorakala kovinarska godba jeseniških Sokolov — prostor je dobil svečano lice. Livališče so obstopili gojenci kovinarske šole KID, plavžarski mojstri in plavžarji so zavzeli mesto ob plavžu.

Pozdravna koračnica že odmeva po železnih konstrukcijah — menda prva pesem godbe v jeseniških železarnah. Na prostor prihajajo povabljeni tihe domače slavnosti. S predsednikom KID g. Avg. Westnom in podpredsednikom KID g. Avg. Praprotnikom je zbrana skoraj vsa uprava KID, tako gosp. dr. Fr. Windischer, gosp. dr. Milko Brezigar, gosp. dr. Adolf Golja, g. dr. Milan Lazarević in g. Janko Jovan. Gen. ravnatelj KID g. C. Noot in tehniški ravnatelj KID g. dr. inž. Klinar pozdravljata kot domačina predstavnika državne oblasti, bana slovenske banovine gospoda dr. Natlačena, zastopnika resornega ministra, načelnika gospoda Mišića, na prostor že prihaja odposlanstvo dične jugoslovanske vojske, na čelu div. general Lev Rupnik, dalje brigadni general M. Opačić s spremnimi višjimi oficirji. Z njimi prihaja predstavništvo štaba, majorji gg. Mihajlović, k. Raković, B. Nedeljković in kapetan M. Radovanović. Prihaja zastopstvo gospodarskih in rudarskih ustanov, ravnatelj in komisar Zbornice za TOI gosp. Avg. Tosti. Slavju prisostvujeta župan železarskega mesta gosp. V. Markež in krajevni pol. komisar gosp. Fr. Hartman. Zbrani so prokuristi gg. gen. tajnik KID dr. M. Obersnel, šef inšpekcije dela inž. S. Petrovčič. Pred plavžem pozdravljata v imenu posada obratovodja g. inž. Oroszy in g. dr. Hauswirt.

Na železarskih galerijah ob trenutku prižiga novega plavža

»Pozdravljam zastopstvo jugoslovanske vojske in naprošam generala Leva Rupnika, da prižge novi plavž...«

Pozdrav predsedniku KID, gospodu Avg. Westnu, iniciatorju napredne in zdrave delavnosti v državi. Od leve na desno: gg. general M. Opačić, ban dr. Natlačen, načelnik Mišić, predsednik Avg. Westen, podpredsednik Avg. Praprotnik

...POZDRAVLJA IN OTVARJA

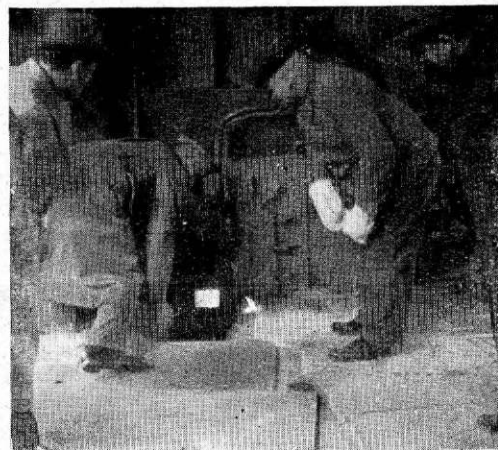
Zračniki so bučali svojo monotono pesem, vse je pričakovalo svečanega trenutka. Pred mikrofonom je stopil graditelj nove visoke peči, tehniški ravnatelj gosp. dr. inž. H. Klinar, izrekajoč pozdrave visokim predstavnikom oblasti in udeležencem v imenu vse delovne vzajemnosti jeseniške železarske industrije, ki so prišli, da prisostvujejo prižigu novega ognja zmage. S tega mesta se zahvaljuje vsem, ki so podprli prizadevanje industrije, da je bilo mogoče dograditi to važno delo, katerega namen je, da gori in plamti za dobro ljudstva in domovine. Objekt je bil zgrajen v razburkanih časih, zato je tem večji dokaz volje in sposobnosti vseh, ki so delali na njem. Gospod ravnatelj se ob navzočnosti gostov in predsedstva zahvaljuje konstrukterjem, inženirjem, tehnikom, mojstrom, predelavcem in predvsem delavcem, ki so izvršili novo gigantsko delo, ki ga zaradi njihove sposobnosti lahko nazovemo: naš domači izdelek. Ob prižigu visoke peči sporoča sodelavcem, da je predsednik g. Avgust Westen določil mesto širše slovesnosti novih 1.500.000 dinarjev za dograditev bolnišnice v kraju.

Ravnatelj g. dr. inž. Klinar...

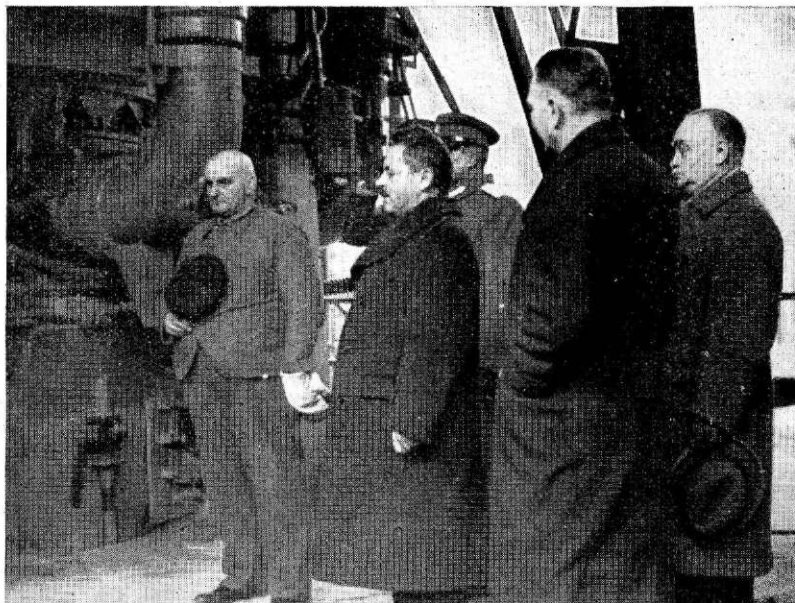
SLOVESNI TRENUTEK PRIŽIGA

Z željo, da bi bila nova gradnja srečno postavljena v službo domovine, blagostanja ljudstva in gospodarske rasti Jugoslavije, prosi gospod ravnatelj vsega

Slavostni trenutek

mogočnega Boga, da blagoslovi to delo. Obrnjen k predstavniku jugoslovanske vojske in prijatelju generalu Levu Rupniku ga naproša, da prižge večni ogenj

in ob plavžih je zadelo državna himna

... plamen je zabučal v notranjost peči... ravnatelj končava z vzklikom »Srečno!«, po železarni pa zadoni državni himna.

Praznik dela, praznik železarjev, praznik domovine!

Tako deloven, tako domač in tako ponosen je bil dan prižiga novega plavža.

Vodstvo KID je povabilo goste, ki so prisostvovali slavnosti pri plavžu na zakusko v tovarniški kazino. Ob tej priliki so izrekli čestitke in želje pomembnemu delu gospod ban dr. Natlačen, zastopnik ministra gospod Mišić in general gospod L. Rupnik; v imenu industrije pa gospod predsednik Avg. Westen in podpredsednik gospod Avgust Praprotnik.

Kratko, tiho, toda ponosno slavje.

Plavžar in mojster
sta že prevzela
plavž
v svoje varstvo.
Od leve na desno:
gg. general
L. Rupnik,
general Opačić,
ban
dr. Natlačen,
zastopnik ministra,
načelnik Mišić,
predsednik KID
Avg. Westen
in predsednik
Zveze industrijev
A. Praprotnik

Ing. Lev Pipan:

RAVNANJE Z NAPRAVAMI IN ORODJEM ZA ACETILENSKO VARJENJE

PRAVILA

za ravnanje z ostalim orodjem za plinsko varjenje in rezanje.

1. Ker je treba gumijaste cevi češče sneti in spet pritrditi na nastavke (gorilnikov, vodnih zapon itd.), uporabljaj za spoj samo primerne sponke. Žica pri večkratnem odvitju in navitju uniči cev.

2. Kakor pri vseh ostalih napravah pazi, da so tudi gumijaste cevi vedno tesne. Puščanje plina dela zgubo in nevarnost za eksplozijo.

3. Če opaziš, da gumijasta cev pušča, skušaj luknjico previti z izolirnim trakom. Če to ne zadošča, izreži del poškodovane cevi. Oba konca nato navlečeš na kovinsko cevko s primernim premerom in z dolžino kakih 80 do 100 mm

in trdo previješ z 1 do 1,5 mm debelo medeno ali bakreno žico (tukaj je uporaba žice dovoljena, ker je spoj trajen).

4. Pri varjenju in rezanju nosi vedno zaščitne naočnike. Najboljši so sive barve.

5. Pri varjenju razžarjenih predmetov ali neposredno v žarilni pečici (varjenje litih delov) zavaruj vse vročini izpostavljene dele telesa z usnjem ali azbestom (rokavice, predpasniki, obleke).

6. Če ni pri varjenju cinka, svinca, bronca in medij poskrbljeno s posebno napravo za odvod strupenih plinov, uporabljaj masko (respirator) za nos in usta.

7. Varilne praške in paste čuvaj v dobro zaprtih škatlah. Če se pasta osuši odnosno, če se prašek navzame vlage ali sprime v kepe, izgubi prej na učinkovitosti in postane več ali manj neuporaben.

PO LEPI SLOVENIJI

(Dalje.)

Zavila sva v dolino Črne ter se po lepo speljanih serpentinah počasi dvigala vrh Črničva, t. j. na najvišjo točko najinega potovanja. Poslovala sva se od »kranjske dežele« ter se spustila navzdol mimo Nove štifte v Gornji grad, kjer sva si v veliki cerkvi ogledala znamenite slike Kremser-Schmidta, kakor tudi grad, v katerem je nekaj časa prebival pokojni ljubljanski škof dr. Jeglič. Še vedno je šlo navzdol do Mozirja, na kar sva se obrnila proti severu ob reki Paki ter se ustavila v Šoštanju, nad katerim razkazuje svoje stare razvaline grad, ki nosi ime Pusti grad. Po glavnem trgu tega ličnega mesteca je stopical policaj, ki je bil prav tak, kakršne vidimo včasih po naših podeželskih odrih. Temu se ne bi bilo treba prav nič maskirati, tako je bil »luštkan«. Pri »Cerovšku« sva izborno prenočila, zjutraj pa naju je iz spanja prebudil — dež, drugi in zadnji na najini 17 dnevni poti. Ob sedmih pa se je že

zopet zvedrilo in že sva vozila skozi Velenje tik mimo največje kalorične centrale Slovenije. Vseskozi zanimiva dolina, za vsakim ovinkom nova slika. Turisti, ki si hočejo ogledati Hudo Luknjo navadno izstopijo na postajališču Paki, ker jim sicer železniški predori zakrijejo najlepši del doline. Pri Grobelniku je dobiti ključ za vstop v jamo. Nama pa tega ni bilo treba, ker je bila prejšnji dan tu veselica in je bilo še vse v cvetju in okrasju ter vse odprto. Na cesti je postavljen spomenik nadvojvodi Johannu, ker je ta pred več kot sto leti dal tod skozi zgraditi cesto.

Mislinje, razvodje med Savo in Dravo. Zanimiva pokrajina ob vodi istega imena. Cesta široka, pač pa ne v posebno dobrem stanju, ker tod se prevaža mnogo lesa. Pred nama se odpre pogled na lepo, belo mesto Slovenj Gradec. Na glavnem trgu imajo spomenik oziroma ploščo slo-

večemu skladatelju Hugu Wolfu, ki je bil tukajšnji rojak.

Popoldne ob štirih sva zagledala Dravo in se spustila navzdol čez most v Dravograd. Pri »Golobu« so nama dobro postregli, na kar sva nadaljevala vožnjo po gladki cesti ob levem bregu Drave. Na tem odseku sta naju ustavila orožnika, ki sta iskala nekega Medveda. Ko sta se prepričala, da midva v nobenem oziru ni sva podobna medvedom, sta naju pustila v miru dalje. Na vsej dolgi poti, križemkrajem turi je bil to edini primer, da se je bilo treba legitimirati.

V trgu Marenbergu sva se ustavila, češ dovolj za danes. V gostilni Preglau, kjer sva najela sobo, se nama je pripetilo nekaj smešnega. Za večerjo sva naročila namreč ajdove žgance. V nasprotnem kotu gostilniške sobe je sedela družba letoviščarjev, dveh gospodov in ene dame. Meneč, da sva Nemca, ker se je vsepovsod govorilo samo nemški, je rekla dama napram onima dvema: »Pa šta jedu oni? Čini mi se, da karfijolu.« »Lepa reč.« sem si mislil, »če ne razločujes žgancev od karfijole oziroma cvetače.« Zjutraj sva bila zgodaj na nogah, »karfijole« še nikjer na izpregled. Življenje ob Dravi naju je močno zanimalo, zlasti zbijanje splavov. Nižje doli pa se pričinja Drava spreminjati v jezero, mogočna reka vedno bolj zastaja in to na celih 8 kilometrov dolžine. V Fali sva se ustavila in, ker sva imela dovoljenje, so naju spustili notri ter nama dodelili vodnika. Preobširen bi bil pričujoči opis, ako bi hotel tu navažati, kar sva videla v tej največji hidrocentrali naše ožje domovine.

Prišedši v Maribor sva pri Putniku dobila stanovanje, na kar sva si poldrug dan ogledovala mesto in okolico, ki je res lepa in ne nosi mesto zaman naslova: »slovenski Meran«.

Od Maribora do Slovenske Bistrice je cesta »od muh«, silno slaba je in nič dosti boljša dalje proti Celju. V Slovenski Bistrici pa sva zavila na levo ter se ustavila pri znancu, vinogradniku v Laporju. Sprejel naju je ter odvedel v oddaljeni vinograd, kjer smo tudi prenočili. Tam imajo namreč v vsakem večjem vinogradu tudi svoje viničarje in pripadajoče poslopje. Dva piščanca sta morala dati življenje za naju.

(Konec prih.)

S POLNO PARO V BODOČNOST

Klic s tirov našega železniškega omrežja

Turist se vzpenja korak za korakom preko vseh zaprek po strminah, zmerno, vztrajno, previdno — kvišku na gore, na višavje. Ko mu zastane korak, da se oddahne, pogleda nehote nazaj. Navdušen nad pogledom pod seboj se požene z novimi silami naprej, kvišku, navzgor, na vrh do cilja.

Prežet s čistim notranjim zadovoljstvom zatre vso izmučenost telesa, gleda in gleda veličast okrog sebe. Nepozaben mu ostane vtis slike tega doživetja.

Okrepčan, utrjen, poživiljen in pomlajen se vrača zopet v dolino, v vsakdanje življenje, v labirint križajočih se stezic življenja človeka.

Taki so občutki, ko presojam in primerjam sebe, tovariše in nas vse sodelavce podjetja s postopnim razvojem podjetja KID, ki je raslo in se razvijalo ob pridnosti nas vseh od rok do rok, iz roda v rod, iz primitivnega in skromnega do današnje ponosne višine.

Ko dirjam sem in tja po tovarni z vlaki na lokomotivi med truščem dela po obratih, kjer dela tisoče rok v tempu živahne industrije, mi uhaja spomin na nekdanje temne dni prerokovanja, da je lega tega podjetja v novi državi taka, da bo moralo slej ali prej zaspiti, propasti. No, kakor vidimo, prerokovanje pogrebov živim pomeni dolgo življenje. Razvijamo se in rastemo Jugoslavija in mi in podjetje.

Prvi žvižgi lokomotiv.

Naj navedemo nekaj podatkov iz razvoja železniške službe pri KID. Leta 1905. je dobila KID prvo vozilo — bencinski motor na železniških tračnicah; leta 1907. prvo ozkotirno lokomotivo; l. 1908. pa prvo normalnotirno lokomotivo. Obe lokomotivi, števil. 3 in 1, sta še vedno dobro ohranjeni in obratujeta tudi v no-

vem tempu. Električni motor za Javornik je bil nabavljen že prej.

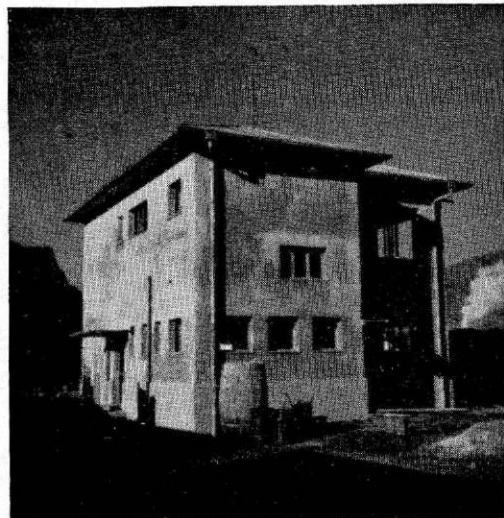
Šefi železniške službe pri KID, ki so bili oblastveno odgovorni, so bili gg. nadinženir Napp, pozneje Olar, za njim inž. Hoffmann, za njim inž. Rebek in kasneje sedanji šef jeklarne inž. Rekar. Ker pa se je železniška služba močno razvijala z rastom obratovališč in postajala z ozirom na tesen prostor toliko bolj važna, se je železniški oddelek zoblikoval v lastni oddelek in v lastno obratovodstvo. — Novi oddelek je organiziral gosp. Fr. Thuma, strokovnjak žel. službe, bivši šef kurilnice JDŽ.

Prvi strojevodja je bil Ljubljčan g. Kremžar, za njim neki Unterberger, za njim češka rojaka oče in sin Ureš, pozneje Ljubljčan Bizjak, potem neki Kurej. Vseh teh ni več med nami. Ureš in Bizjak sta bila pri nas v službi do smrti. Za temi so prišli gg. Jenko, Gostič in Šaše, poslednji je bil tudi do smrti v službi. Takoj po vojni smo položili izpite še trije, moj brat Martin, Korbar Alojz in jaz. Izmed premikačev prve železniške službe KID je samo še g. Rahne Andrej, sedaj kurjač, ki je že 35 let v službi.

Sedanji železniški park.

Danes ima podjetje 12 lokomotiv, 3 Dieslove lokomotive, 2 elektromotorja in 1 normalnotirni kombinirani vlačilec žerjav na Javorniku. V službi pa je 30 strojevodij proti osmim leta 1920.

G. Gostič Franc, sedaj delovodja delavnice v kurilnici, ki je bil na lokomotivi že leta 1902. kot kurjač pri gradnji železnice v Bohinj, je prišel h KID leta 1905. Sprva je bil kot kurjač stabilnega kotla, potem je šel na lokomotivo in položil izpit za strojevodjo. Leta 1922. pa je pričel kljub skromnemu orodju, ki nam je bilo

Novo upravno poslopje železniškega oddelka KID, ki ima z ozirom na najožji prostor, kar ga more imeti kaka industrija, veliko dela in skrbi. Kratko pravimo zgradbi tudi »ministrstvo saobračaja KID« Foto: Čop

na razpolago takrat — takorekoč z nič — z rednim popravilom lokomotiv.

Za današnje razmere še vedno skromna delavnica vrši vsa popravila lokomotiv pod njegovim vodstvom in to ne le tekoča popravila kotlovnega mehanizma, temveč tudi nove, tu predelane akumulatorske lokomotive. Njegov izum je poseben način parne zavore, ki jo imamo na vseh lokomotivah KID. Kot zadnjo novost je uvedel, da so cevi privarjene v cevno steno, kar se sijajno obnese.

Seveda je predhodnik za to delo potrebnih pogojev inženir, tehnik, konstrukter in kemik, predvsem tehniški in komercialni genij domačinov, ki so ustvarili pogoje za lastne produkcije plemenitega jekla, ki ga je dobil v roke kader večjih mojstrov in profesionalistov, da oblikuje

Delovna in tovariška skupnost železniškega oddelka KID

Strojniki in kurjači železniške službe KID z obratovodjem g. F. Thuma

Foto: Filač

in izpopolnjuje vse mogoče lastne potrebe in tako tudi lokomotive.

Podjetje se je razvijalo iz starega, primitivnega v sodobno, moderno in tako je moral slediti tudi železniški promet novim potrebam. To stran organizacije in preuredbe pa je s strokovno in večjo roko izvršil naš rojak, obratovodja gosp. Thuma.

Danes so razmere železniške prometne službe urejene z novimi tiri, z varnostnimi odredbami in predpisi ter s šolanjem osebja. Imamo novo tehniko, lastno delavnico za popravilo voz, ki je zelo vzorno vodi delovodja Fric Mali; dalje imamo izvežban kader progovnega osebja pod vodstvom g. Pavla Luckmanna, ki je konstruktor za vse, za proge, za voze, lokomotive itd. Progovni mojster

g. Majetič pa je pravi čarovnik progovnega omrežja KID.

Poleg vsega tega ima obratovodja organizirano tudi grupo »tovor« za razkladanje in nakladanje vozov, ki jo vodi g. L. Humer.

Tako, sedaj pa naj le poje telefon. Vsemu bomo kos. Ali, joj, včasih ni bilo tako, včasih je bil vsega kriv in za vse odgovoren strojevodja. Sedaj smo pa tudi mi že ljudje.

Vse, kar stoji na prostoru in kar leži v zemlji, vse smo prevozili sem in tje. Vse surovine in ves proizvod gre najprej in naposled po potih našega dela in ni lahko vselej in v vseh vremenskih razmerah zadostiti — a vendar: **s polno paro v bodočnost.**

Jeram Jurij.

kašasto snov. Pri prvem tršem grizljaju se krhki spodjedeni emajl ulomi in zob ni več sposoben za grizenje hrane zaradi hudih bolečin.

Nagnitih in pokvarjenih zob človek zaradi bolečin ne more več uporabljati za grizenje hrane in grizljaji drse nezadostno prežvečeni v želodec, ki se mu s tem nalaga nepotrebno delo za nadaljnjo prebavo hrane. Posledica tega je, da se prepotrebna hrana iztrebi neizkoriščena iz telesa — kar pomeni v ljudski prehrani tudi velik nepotreben denarni izdatek, ker morajo ljudje s pomanjkljivim in nagnitim zobovjem zaužiti mnogo več hrane, da se primerno nasitijo, kakor ljudje z zdravim zobovjem, ki so z dobrim prežvečenjem zmožni prisvojiti si vse hranilne snovi navadnih dnevnih obrokov.

Nagniti zobje so nadalje tudi izborna skrivališča in zarejaljšča za bolezenske bakterije, ki jih pošilja krvi obtok iz zobnega mozga na milijone v posamezne organe, da tam uničujejo rdeča krvna telesa, ki dovajajo organom za življenje prepotrebni kisik, kar povzroča malokrvnost in bledico včasih prav visoke stopnje. Glavobol, onemoglost in hitra utrujenost imajo marsikrat svoj vzrok v načetih in razdrtih zobeh, ki izpriajo kri z mikrobi. Tudi povzročitelj obojenja za tuberkulozo, škrofulozo, škrtatinko in difterijo so v zanemarjenih zobeh vrata na stečaj odprta za pohod v organizem.

Silno škodljiv je zobem tudi zobni kamen, ki se vseda na zobe pri zanemarjanju zobovja. Ta kaj hitro vname zobno meso (dlesno) in izlušči polagoma popolnoma zdrav zob iz njegovega zobišča. Zobni kamen je smatrati za usedlino slin, iz katerih se izloča z izdihavanjem ogljikova kislina, in je jako strupen, ker ima v sebi mnogo bakterij, ki jako kvarno vplivajo na zobe.

Končno je omeniti tudi zopr in neznošen, po mrhovini smrdeči zadah, ki ga razširja človek z zobno gnilobo in z obolelo dlesno, in ki, kakor ste gotovo že sami občutili, kaj neprijetno draži vonjalne živce svojega okoliša.

Po tem razpravljanju pridemo k vprašanju, kako pa naj zabranimo to razdiralno delo zobne gnilobe in to, da se zobni kamen ne nabere na zobeh. Kot prvo načelo mora veljati temeljito čiščenje zob po vsaki jedi z zobotrebi, zobnimi krtačicami, zobnim praškom, zobno pasto in s splakovanjem ust. Najbolj umestno je, da si čistimo zobe, zvečer, preden gremo spat, kajti ponoči mirujejo naravni čistilci ustne votline, to so jezik, gibalne mišice sten ustne votline in ustne slinavke s svojimi tekočimi iztrebki. Z zaostanki jedil je namreč dana ponoči najboljša prilika, da se tvorijo razkrojine, ki tako pogubonosno vplivajo na zobe.

Že mlečno zobovje zahteva od vsega početka skrbno pozornost. V starosti 3 do 4 let naj se otrok že privadi čiščenju ustne votline. V tej starosti naj si otrok že prisvoji, da si osnaži svoje zobčke zjutraj in zvečer z mehko krtačico in zobnim praškom. Že otroka morajo starši priganjati k temu, da izvrši to majhno opravilo čiščenja zob kar najbolj skrbno.

(Se nadaljuje.)

Dr. med. Glančnik Josip, Jesenice:

ZOBJE

(Dalje)

Pri prehodu hrane skozi ustno votlino pa kaj radi zaostajajo delci hrane med stičnimi stenami zob in v žvekalnih brazdah kočnikov. Prav ti ostanki jedi povzročajo uvodoma omenjeno zobno gnilobo (glej sliko 2. in 3.).

Slika 2

Stična stena med zobmi

Slika 3

Potek nagnitja je takle: ostanki jedil med zobmi, ako se sproti ne odstranijo, preidejo polagoma v vrenje, zaradi katerega se tvorijo kisline, ki omehčajo in razapnijo zobni emajl, s katerim je prevlečena zobna krona. Posebno kvarna so v tem pogledu nekatera naša vsakdanja živila kakor kruh, krompir in sladkor, ako zastajajo med zobmi; iz teh (večina iz škroba) se tvori pogostoma mlečna kislina, ki potem razjeda zobni emajl, mu raztopi apno in ga na ta način preluknja kakor črv lešnik. To se pokaže na zobnem emajlu takoj v obliki črnih pikic in lis in pomeni začetek zobne gnilobe. Ob nadaljnjih jedilnih zaostankih in zaradi bacilov, ki jih je vedno polna ustna votlina, in sedaj uhajajo v zobne votlinice, zobna gniloba vedno bolj prodira skozi emajl in načenja silno občutljivo zobovino, ki jo polagoma razjeda. Temu takoj sledi vnetje zobnega mozga in končno je kmalu ves zob v notranjosti spremenjen v

40 LET ŽELEZARJI

Jeseniška delovna skupnost je počastila veterane železarskega dela

Že štiri leta zaporedoma praznujemo pri naši industriji edinstveni in ponosni praznik počastitve najstarejših sodelavcev. Počastitev, ki jo prirejamo vsako leto na čast jubilarantom 40 letnikom dela, se po pravici naziva naš ponosni praznik dela.

Malo je po zemlji industrijskih delovnih vzajemnosti, ki bi imele v svojih vrstah veterane dela, kakor jih ima gorenjska železarska industrija. Ko smo pred 4 leti uvedli prvo počastitev dolgoletnega zvestega dela najstarejših, smo ugotovili, da jih je mnogo, ki so delali pri naši težki industriji nepretrgoma nad 45 let, da jih je nekaj, ki so delali nad 50 let in nekaj celo nad 55 let. Z letošnjimi jubilaranti 40 letnega dela je dosegla skupina železarskih veteranov že 139 članov. Redke so industrije in še bolj redke težke industrije, ki se lahko ponasajo s tako visokimi delovnimi jubileji svojih sodelavcev, redke pa so morda tudi tiste, ki to delo počastijo.

Nobenih redov, nobenih kolajn za zasluge niso prejeli. Bili so železarji, železarji pol stoletja; delali ob plavžih, ob martinarnah, ob valjarnah, v kovačijah; ognji so kadili in jeklo je zvenelo. V tihem domačem prazniku počastimo to delo vsako leto. Lansko leto je doseglo 40-letni jubilej dela novih devet železarjev in to gg.: Smolej Janez, Ravnik Lovro, Lazar Šimen iz obratov žebjarne, Tičar Janez iz žebjarne, Zvab Anton in Koder Nikolaj iz valjarne na Javorniku, Slamnik Matevž iz žične valjarne, Iskra Jakob iz mehaničnih obratov in Dornič Ivan iz ekonomata. Iskra Jakob spada že k starejši generaciji, bil je pri prejšnjih proslavah pomotoma spregledan. Žal je Dornič Ivan nekaj dni po tem slavlju preminul.

Uprava in ravnateljstvo KID sta povabila jubilate na počastitveni večer v tovarniško restavracijo. Mala dvorana kazine je bil okrašena s kraljevo sliko, s simboli železarskega dela in z zelenjem. Med jubilate so prišli njihovi obratovodje, da na družabnem večeru obnovijo spomine na davne dni železarskega dela, katerega priče in izvrševalci so bili. Na slavnostni večer sta prišla prokurista gg. generalni tajnik KID dr. M. Obersnel ter šef inspekcije dela KID inž. S. Petrovčič izkazujoč priznanje vestnemu delu. Končno pa je prišel med slavlence upravni svetnik KID gosp. J. Pfeifer, z njim pa gen. ravnatelj gosp. C. Noot ter tehn. ravnatelj g. dr. inž. H. Klinar, ki so čestitali visokemu in častnemu jubileju železarskih sodelavcev. Sledila je slovesnost izročitve priznalnih diplom ter nagrad. Ob tej priliki je v imenu KID nagovoril slavlence g. ing. Petrovčič z lepim spominskim nagovorom:

Prijatelji — slavlenci!

Ko obnavljamo letos ob vaši prisotnosti slavlje štiridesetletnega požrtvovalnega dela, bi bilo prav, ko bi, kakor vsako leto dosedaj, tu pred vami razgrinjal in vzbujal spomine na

dobre in slabe čase razvoja Kranjske industrijske družbe in zlasti na čase od l. 1900. dalje, ko ste vi še kot mladeniči vstopili na delo v tukajšnje obrate.

Spominjati bi vas tako moral podvigov in padov, ki se vrste neizbežno v zgodovini takega gospodarskega podjetja, spominjati bi vas moral na vaše brige in skrbi, ki ste jih doživljali vzporedno z napredki in nazadovanji tukajšnjega podjetja, ko ste v časih razširjenja in obnavljanja z zaupanjem zrl v svojo in svojih svojcev bodočnost, ko ste pa tudi s polno zaskrbljenostjo spremljali demontažo celih obratov, pogasitev visokih peč, razkosanje gospodarske celine na drobce, priključene drugam zavoljo premaknjenih državnih meja, zlasti pa mračno dobo po zaključku svetovne vojne, ko je bilo videti, da so obratne naprave dotrajale; ko je bilo sicer potreba iskati potov in načinov, kako vključiti podjetje in njegovo delavnost v nov položaj naše državne skupnosti in v tako nastale nove gospodarske razmere.

Zahvaljujoč se uvidenosti in volji preizkušenih organizatorjev KID, njihovim novim gospodarjem in seveda v isti meri preizkušenim zmoglostim in vztrajnosti našega delavstva, je podjetje prebrodilo vse težkoče in se srečno uvedlo v novo dobo, v kateri moremo zaznamovati nesluteni razvoj naših naprav in raznolikosti naše produkcije ter dobivamo tako ugled vodilne industrije v naši državi.

Namenoma ne nameravam tu navajati vseh podrobnosti, ki so spremljale ta bežno opisani razvoj, ker smatram, da bi to ne bilo v skladu z veličino časa, ki ga prav sedaj preživljamo, ko smo na prelomu dveh dob, kar lahko vi najboljše ugotovite.

Pravilneje je, ako ob priliki našega današnjega razvoja stavljam primere, ki nam jih narekuje naša doba s posebnim ozirom na pretekli čas, v katerem je vaše delo pomagalo ustvarjati vrednote tukajšnjega podjetja.

Smelo trdim, da današnji rod ne more v polni meri oceniti veličine železarskega dela iz razloga, ker se ni učil gledati trdoto tega dela v preteklih dobah. Današnji rod ne more pravilno ocenjevati tehničnih in socialnih pridobitev delovnega človeka, ker ni imel prilike, spoznavati pomanjkljivosti in zaostalosti preteklih dob. Vaše tozadevne ocene morajo biti za današnji rod dragocene, ker le vi morete v polni meri oceniti napredek tehnične pridobitve z olajšanjem načina dela, socialne in higienske pridobitve in vse splošne pogoje današnjega delovnega človeka, ki mu je omogočeno, da je istočasno delavec in družbeni človek v kulturnem in materialnem pogledu.

Zatorej vas naprošam tako kakor vsako leto vaše tovariše slavlence, da izrabite svoje dragocene izkušnje in pripevujete mlademu rodu o svojih doživljajih in o svojih življenjskih izkušnjah; da mlademu rodu raztolmačite zlati nauk, ki ste ga pridobili ob svojem delu, da le vztrajno delo more roditi zadovoljstvo človeka, napredek in blagostanje poedinca, delovnih skupnosti in narodov.

Kakor vsako leto, mi dovolite tudi letos, da se spomnimo svojih pokojnih tovarišev, ki jim ni bilo dano dočakati te slavnosti. V počastitev njihovega spomina jim kličemo »Slava!«

Vam pa, predragi prijatelji slavlenci, izrekam za vaše štiridesetletno požrtvovalno službovanje pohvalo in priznanje.

V vidni znak vam izročam pohvalne in priznalne listine s častno nagrado.

Srečno!

Brez vsake godbe, brez vsake organizirane šumnosti zabav se je razvil večer dobre volje, toplih spominov na mlade dni, na delo, na tovariše in se je povezal v lepo pesem, da je bilo, kakor včasih... Tam davno so prišli na šiht, mnogi so prekinili prvo delo in šli po svetu, dva celo v Ameriko. Za jubilej se pa šteje le

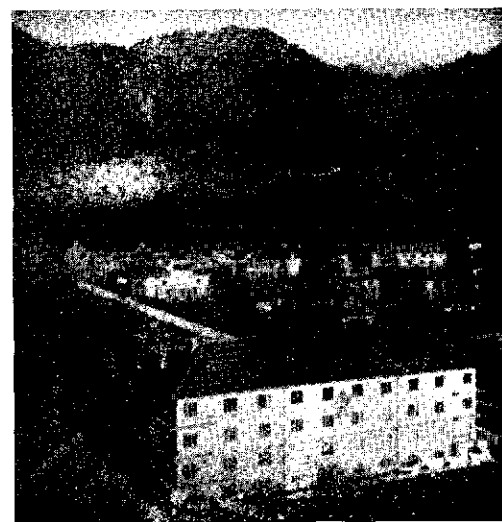
nepretrgano delo, toda to je vseeno, dosegli so ga, četudi je spomin na sodelovanje že starejši. Može trdega dela so to, s 14 urami na dan so začeli, 12 urni šiht je bil dolgo v veljavi. Pa je le »lušno blo«, kajti bilo je delo mladih dni. Toliko lepih in radostnih spominov se obudi ob takih prilikah, spominov na skupno delo, na tovarištvo, na vse, kar je bilo hudega in lepega, pa je minulo. Vstal je jubilarant in se zahvalil za dobroto generalnemu ravnatelju g. C. Nootu, storjeno tam pred davnimi leti, drugi je slikal začetke tovarne na Savi. Skupno s tehničkim ravnateljem g. dr. inž. Klinarjem so obudili mnogo spominov na nekdanje Jesenice, ko je hodil kot šolar in študent na počitnice k stari mami na Jesenice. »Naš ravnatelj naj poje naprej!«... in zadonela je domača, večno lepa, kakor včasih, iz src delovnega človeka, ki je stal v fronti Jesenic polnih 40 let... ubrane s svojim ravnateljem.

Pomembne besede veterana

Glasovno tiho, a miselno močno je spregovoril v imenu železarskih jubilarantov najstarejši med njimi, g. Jakob Iskra. Zahvalil se je za izkazano priznanje s strani vodstva industrije, za priznanje dolgoletnemu delu. To priznanje je lepo in iskreno razveseli. Prosil je prisotno vodstvo, da sporoči zahvalo za lepo misel počastitve dela gospodu predsedniku Avg. Westnu.

K tej svoji zahvali pa je govornik jubilarant dostavil željo za srečni razvoj, za uspeh in napredek industrije, da bodo imeli naši otroci, njihovi potomci in da bo imelo ljudstvo obstanek in kruh v tem kraju.

Malo besed, veliko misli iz ust izkušnega železarja gorenjske zemlje. Velika knjiga spominov na delo je bil ta večer, knjiga veselega fantovskega življenja in ponosnega dela. To so roke korenjakov! Zvab, ki je slovel po obratih kot najmočnejši, ki je metal žične zvojke z

Borba za prostor na soncu bi lahko nazivali gradbene akcije na Jesenicah. Hiše zidajo že v breg. Spredaj stanovanjska hiša Pokojniškega zavoda na Jesenicah. Takih še več! Pa tudi ta je že zidana med tračnico, žerjavom in cesto. Jesenice silijo ven iz ozke doline proti sončni ravnini

eno roko na vozove, bi še danes zabil v zemljo kakega pretepaškega naduteža, da bi bilo veselje. Zraven pa fantovska vedrost in zlato srce. Ko ni bilo sanitetnega voza, je pač Žvab nabasal človeka in ga nesel v bolnico. Delavec, družabnik in tovariš pravega gorenjskega tipa on, kakor vsi od žebjarjev do uglednega tovariša lovca pod Golico.

Upravni svetnik pozdravlja

Malo je primerov po slovenski in jugoslovanski industriji, ko pride med svoje ročne delavce upravni svetnik, da hiva z njimi, jih počasti in prizna čast dela. Naša jeseniška delovna vzajemnost živi tudi v tem oziru svoje življenje.

Gospod upravni svetnik Josip Pfeifer je izrazil zadovoljstvo, da jih more osebno pozdraviti ob tej častni priliki delovnega jubileja in še posebej, da se jim more zahvaliti za dolgoletno vestno delo in zvestobo železarni.

Visoki delovni jubilej pri enem samem podjetju pa je istočasno izpričevalo tudi za podjetnost, da je znosna, da je dobra, kajti če ne bi bila taka, bi tako dolgo pri njej ne ostali.

Mogoče vedno in povsod ni bilo vse v redu, mogoče so prišli težji dnevi, mogoče kaj navzkriž, kakor je pač povsod tam, kjer se dela. Verjemite pa mi, da težkoč nihče nalašč ne dela. Če je bilo kdaj napak, ste pač že davno razameli, da so pri delu primeri, ko ni mogoče ustreči po vsej volji, četudi se obratovodje in ravnateljstvo najbolj vestno trudijo, da bi ustregli. V takem razumevanju in v dobri volji pa se preidejo vse težave.

Gospod upravni svetnik je izrekel zahvalo vsem in dostavil željo, da bi veterani železarskega dela še dolgo uživali uspeh svojega dela in se spominjali na sodelovanje v jeseniških in javorniških železarnah.

V imenu obratovodij je čestital jubilarantom gosp. V. Pohyla kot najbolj izkušenim sodelavcem naše industrije. Lepe spomine pa je obudil g. Sušnik, sam jubilarant, ki je začel železarsko pot v žičarni tam, kjer mnogi današnji jubilaranti. Vse osebno pozna iz otroških let in za vsakega je vedel obuditi lep spomin. Sporočil jim je čestitke nameščenec.

Edinstvena prireditev po industrijskih delavnostih!

IZ KRONIKE KID

od leta 1869. dalje

KID je bila ustanovljena in protokollirana l. 1869.

7. novembra: nakup paromlina v Ljubljani, hiša št. 85 v šempetrskem predmestju od gospe Agnese Jamar, z zemljiščem 8369 m². Sestavni deli paromlina so bili: 1 mlinski lokal, 1 strojni prostor, 1 kotlovni lokal, 1 kurilni prostor, 3 orodne shrambe, troje skladišč, 3 pisarne, 1 kovačnica, 6 sob, 2 kuhinji, 1 klet, 1 lopa za vozove in 1 lopa za premog. — Prodano leta 1901.

12. januarja 1870: nakup posestva Javornika z rudokopi, topilnicami in kladivi na Javorniku, v Radovni, Mostah, Bohinjski Bistrici in na Starih Fužinah, v skupni izmeri 494 ha in 3743 m² od Zoisovih naslednikov. V navedeni ploški so tudi montanski gozdovi Poleve, Kermanja in Lepenje.

1. Na Javorniku: topilnica in kladivo s plavžem, žaga, mlin in kovačnica.

2. V Mostah: kladivo leži približno 4 km jugovzhodno Javornika.

3. V Radovni: topilnica in kladivo ležita približno 5 km severozapadno Javornika, poleg tega Žvan-kladivo v Spodnjih Gorjah.

4. Bohinjska Bistrica: topilnica, valjarna in kladiva s plavžem, kovačnica za žeblje in mehanična delavnica.

5. V Starih Fužinah: kladiva.

Iz listin se da ugotoviti, da so bile fužine na Javorniku v l. 1535. v posesti Theodorja Longa; v 1615 do 1650 bar. Žige Posarellija; od 1970 do približno 1703 v posesti Janeza Babbista pl. Lea; od 1736 do 1749 v posesti Marije Frančiške Terzije pl. Moškon.

Od l. 1749. dalje so bili posestniki baroni Zois pl. Edelstein in sicer: prvi baron Mihael Angelo Zois pl. Edelstein,

potem Žiga, Karel, nadalje gospa Serafina baronica Zois, ki je umrla 1837; sledijo dediči Anton, Miha, Alfonz in Žiga baroni Zois in žene Serafina grofica Welsersheim, Matilda grofica Auersperg in Gabrijela Jenison, vse tri rojene baronice Zois. Od teh dedičev je vse nepremičnine in obrate kupila KID v letu 1870.

Kladivo v Mostah je obstajalo v l. 1539. samo iz preproste kovačnice, ki je bila v posesti gospe Dodo Longo in Hansena Roka, ki je prešla l. 1782. na Urbana Goričnika, ki je l. 1836. to kovačnico prodal Serafini baronici Zois in je pripadla l. 1837. dedičem, Baronici Zoisova je kovačnico predelala v tegalno kladivo, ki je prešlo l. 1870. v last KID in jo je zopet prodala 1882. leta.

Kladivo v Radovni je bilo od l. 1579. do približno 1598 v posesti Piera della Chrotta, potem Orfeja Bucellinija. Od leta 1615. do približno 1643. je bilo v posesti bratov Posarellijev, od katerih je prešlo v posest baronov Zoisov 1749. l. 1870. je to kupila KID. l. 1902. je KID obrat ustavila.

Kladivo v Spodnjih Gorjah ob Radovni je bilo opuščeno 1885. Vodna sila se je porabila 1899. za pogon novo zgrajene žage. 1895. leta je bila prodana verskemu zakladu žaga obenem s posestvom Bleda.

Topilnice in kladiva v Bistrici in v Starih Fužinah v Bohinju. Pozabljeno in Bistrica sta bila v letih 1641 do 1659 v posesti Janeza Lariča, potem do l. 1690. v posesti Georga pl. Locatellija in v tridesetih letih do 1736 v posesti Frančiške Petoni. Medtem ko so kladiva v Starih Fužinah od 1708 do 1736 bila v posesti Aleksandra in Janeza bar. Babta von Locatelli, V letih od 1736 dalje sta Bistrica

in Stare Fužine v posesti Petra Antonija pl. Petonija, od katerega je bila posest kupljena 1749 od barona Angela Zois; kasnejši lastniki Žiga Zois, Karel Zois, Serafina Zois, ki je umrla 1837. in je zapustila z oporoko posest naslednikom. Od teh je KID 12. januarja 1870. leta kupila posest.

V začetku oktobra 1890 je tovarna v Bistrici pogorela in l. 1895. je KID Bistrico s Pozabljenim in Starih Fužinami prodala verskemu zakladu in gosposčini Bleda.

Zoisov rudokop na Belščici s knapovsko hišo je KID opustila l. 1880. Knapovsko hišo je prodala avstrijskemu turistovskemu klubu l. 1883.

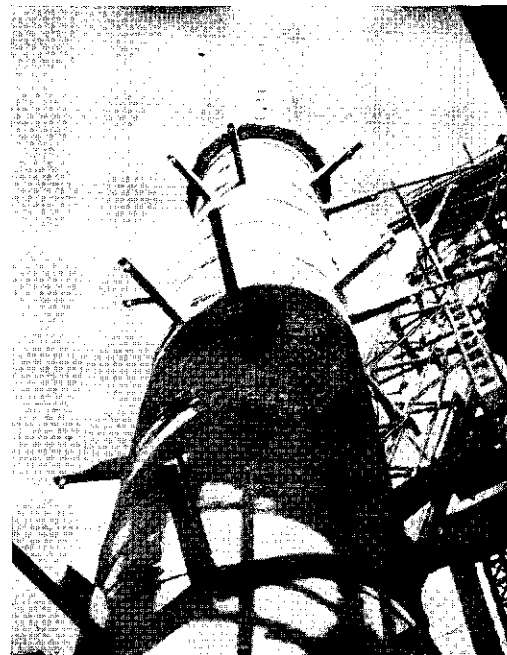
S kupno pogodbo z dne 31. decembra 1871. je KID od g. Viktorja Ruarda kupila gosposčino Bleda v izmeri 28.758 ha in 1069 m².

Nadalje je KID kupila od g. Ruarda: 1. Na Savi plavž, 2 pudlovki, plinsko varilno peč, peč za žilavljenje jekla, varilno peč, 2 kovaška ognja, 3 kladiva za teganje jekla, 4 kladiva za grobo kovanje, 3 kladiva za fino teganje, 2 valjčasti vetrili, dvoje žag in 2 mlina. 2. Kladivo v Mojstrani, ki je sestajalo iz 2 grobih kladiv, kladiva za fino teganje iz kovaškega ognjišča, ognjišča za žilavljenje, varilnega ognjišča in valjčastega vetrila. 3. Kladivo v Globokem pri Mošnjah. 4. Rudokop pri Savskih jamah (lopaticar). 5. Rudokop limonita na Begunjsčici. 6. Prav tako je Ruard prodal ribolov v Bohinjskem jezeru, v Radovini, v Savi Dolinki od jezua na Savi do dotoka Save Bohinjke.

Plavž na Plavžu je bil opuščen l. 1789. po Ruardu.

KID je l. 1872. kupila fužine Petrove gore pri Topuskem, ki so imele plavž, dvoje kupolk, 4 ognjišča za žilavljenje jekla, 2 grobi kladivi, strojne delavnice, 2 valjčasti vetrili, 6 parnih strojev in 4 peči za praženje rude ter rudokop rjavega premoga in rude. KID je tovarno prodala 1899.

Ko je požar uničil tovarno v Bohinjski Bistrici oktobra l. 1890., je KID zaprosila za koncesijo za pogon novih fužin na Savi in je bilo to odobreno 14. avgusta 1890. Stroji kakor delavci so bili prestavljeni iz Bistrice na Savo.

Znaki dela na Jesenicah

ZVIŠANE DRAGINJSKE DOKLADE

Po razpisu pomočnika finančnega ministra, razglašeni v »Službenih novinah« z dne 16. VIII. 1933, br. 185/LVI/855, takse prosta

Kolektivna pogodba

o draginjskih dokladah k prejemkom delavstva Kranjske industrijske družbe na Jesenicah in Javorniku.

§ 1.

Vse delavstvo, ki je pri KID vstopilo v službeno razmerje pred 1. novembrom 1940 in ki je bilo v staležu vsaj do vstetega 1. decembra 1940, prejme v dodatno pokritje povišanih življenjskih izdatkov zaradi narasle draginje za dobo od 1. junija do 31. decembra t. l. enkratni draginjski prispevek v sledečih iznosih:

delavstvo	po din 233,—
oženjeni delavci za zakonsko neločeno ženo, ki ni uslužbena pri KID, dodatno	po din 170,—
delavci za zakonske, adoptirane in priženjene otroke pod 14. letom starosti, ako žive v njihovi oskrbi, dodatno	po din 50,—

§ 2.

Vse delavstvo bo prejelo od 1. januarja 1941 dalje za čas trajanja sedanje draginje mesečno draginjske doklade v sledečih iznosih:

za vsako dejansko započeto redno dnino, brez ozira na število opravljenih delovnih ur (gažistom se računa mesečno 25 dnin)	po din 15,—
oženjeni delavci za zakonsko neločeno ženo, ki ni uslužbena pri KID, dodatno	po din 280,—
delavci za zakonske, adoptirane in priženjene otroke pod 14. letom starosti, ako žive v njihovi oskrbi, dodatno	po din 80,—

Delavcem, ki so nastopili službeno razmerje pred 1. januarjem 1941 in ki izstopijo oz. bolehalo ali so pozvani na vršitev vojaške dolžnosti, pritiče doklada za ženo in otroke za ves započeti mesec, v katerem so dejansko še vršili delo pri podjetju.

Novo vstopivšim delavcem pritiče ta doklada za ves mesec, ako vstopijo v prvi polovici mesca, medtem ko se ta doklada za tisti mesec ne izplača tistim, ki vstopijo v drugi polovici mesca.

§ 3.

Izplačilo draginjskega prispevka v smislu § 1. se izvrši do najkasneje 4. januarja 1941.

Draginjske doklade, navedene v § 2., se bodo izplačevale vsakega 18. dne prvega koledarskega mesca, sledečega računskemu mescu.

§ 4.

Ta pogodba se more vsak čas odpovedati s 30dnevnim odpovednim rokom z iztekom konca mesca. Odpoved se mora izvršiti s priporočnim pismom.

Za pravno veljavnost odpovedi na delojemalski strani je potrebno, da podpišejo odpoved vsaj tri delavske organizacije izmed podpisnic te pogodbe.

§ 5.

Kolektivna pogodba o draginjskih dokladah, ki je bila sklenjena 28. junija 1940, preneha veljati 31. decembra 1940.

Z a p i s n i k

o ugotovitvah h kolektivni pogodbi o draginjskih dokladah.

Podpisani zastopniki Kranjske industrijske družbe ter strokovnih organizacij delavstva, zaposlenega v družbenih obratih na Jesenicah ter na Javorniku in sicer Jugoslovanske strokovne zveze, Narodne strokovne zveze, Saveza metalških radnika Jugoslavije in Zveze združenih delavcev so sklenili danes kolektivno pogodbo o draginjskih dokladah s priloženim besedilom.

Sporazumno se ugotavlja sledeče:

1. a) Enkratni dodatni draginjski prispevek za dobo od 1. junija do 31. decembra

1940 se je izračunal na osnovi povprečnega porasta draginje v dobi od 1. junija do 31. decembra t. l. napram povprečju prvih 8 mesecev 1. 1939. Za izračun tega porasta so se upoštevali zneski splošnega eksistenčnega minima za 4člansko družino, kakor jih navaja statistična revija »Indeks« A. Benko Grado, Zagreb, z enočetrtinsko vrednostjo, in zneski lokalnega eksistenčnega minima, ki se ustanavlja po tistih načelih kakor splošni eksistenčni minimum tako, da so se za živila, ki jih prodaja Kašta KID, vstavile vsakokratne prodajne cene kašte, za ostala živila pa vsakokratne povprečne tržne cene na Jesenicah. Nadalje so se v lokalnem minimumu za kurjavo in razsvetljavo za 1. 1939 vstavljali zneski po navedbah revije »Indeks«, za tekoče leto pa povprečja lanskega vsega leta. Ostale postavke, izvenšši 10% pribitka za razno, so se povzele točno po reviji »Indeks«. Zneski lokalnih eksistenčnih minimov so se upoštevali s tričetrtinsko vrednostjo.

Pripominja se, da se je zaradi tačasnega pomanjkanja tozadevnih podatkov za mesec december t. l. določila tozadevna vrednost približno s pomočjo pribitka povprečnih razlik v mescih od junija do novembra t. l.

Na ta način ugotovljeni porast draginje znaša za zgoraj navedeno obdobje 30,77 %.

Nadalje se je ugotovilo, da znaša povprečna čista mezda (to so akordni, režijski in nadomestni zaslužki) v obdobju od junija do konca novembra t. l. din 65,45, povprečna draginjska doklada din 12,08, kar da skupno povprečje din 77,53. Predvideva se, da bo to stanje povprečne mezde ostalo približno neizpremenjeno v mesecu decembru t. l. Povprečna čista mezda v prvih osmih mescih 1. 1939 je znašala din 60,84 in bi, ako se hoče izravnati zgoraj navedeni porast draginje, morala znašati povprečna draginjska doklada v razdobju od junija do konca decembra t. l. 30,77 % od din 60,84 t. j. din 18,72 odnosno skupna povprečna mezda din 79,56.

Iz navedenega je razvidno, da znaša razlika povprečnih mezd z všteto draginjsko doklado din 2,03.

Povprečni mesečni iznos draginjskih doklad v mescih od junija do novembra t. l. je znašal din 1,342.136,—

Doplačilo na dosedanje draginjske doklade v izravnavo draginjskega porasta za razdobje od junija do konca decembra t. l. naj bi z ozirom na zgoraj navedeno znašalo:

$$\frac{1,342.136 \times 2,03}{12,08} \times 7 = 1,578.781 \text{ din}$$

Ta osnova je služila za izračunanje dodatnega draginjskega prispevka k dokladam v razdobju od junija do konca decembra t. l. tako, da se je vsota v svrhu gotove rezerve zvišala na ca 1,620.000 din.

Čim bodo točni podatki indeksa in mezd za mesec december na razpolago, se bo navedeni račun glede točnosti obnovil in bo eventualna razlika izplačana naknadno.

b) Za odmero draginjskih doklad od 1. januarja 1941 dalje se je vzel za podlago porast draginje v mesecu decembru t. l. napram povprečju prvih osmih mesecev lanskega leta. Višina eksistenčnega minima za mesec december se je določila približno i. t. po načinu, kakor je to omenjeno v odstavku a) z din 2421,93 lokalno in din 2678,33 splošno. Iz teh vrednosti se je izračunal omenjeni porast draginje z 38,80 %, pri čemer se je lokalna vrednost eksistenčnega minima upošte-

vala s tričetrtinskim vplivom in vrednost splošnega eksistenčnega minima s četrtinskim vplivom. V svrhu gotove rezerve se je račun zasnoval na porastu 41 %.

Z ozirom na navedeno naj bi v svrhu izravnave draginjskega porasta znašala čista mezda (t. j. pri akordnih, režijskih in nadomestnih delih) od 1. jan. dalje, kakor sledi: povprečje čiste mezde v dobi od januarja do avgusta 1. 1939 din 60,84

pribitek v izravnavo porasta draginje — 60,84 × 0,41 din 24,93

Skupno din 85,77

Za odmero draginjske doklade se odšteje od navedene vsote kot odbitna postavka din 62,50, kar naj velja za bodoče kot nespremenljivo in s čimer se ukinja dosedanja praksa, ko se je kot odbitna postavka odštevalo vsakokratno dejansko povprečje čistih mezd tiste računске dobe. Višina navedene odbitne postavke se je določila tako, da se je v porast mezd upoštevalo 4,50 % povprečja čistih mezd prvih osmih mesecev 1. 1939 t. j. din 2,74, od česar se odšteje din 1,08 v izravnavo zahtev delavstva za nazaj.

Po odbitku din 62,50 od din 85,77 preostane v odmero dnevne draginjske doklade din 23,27, kar je za ca 93 % več kakor din 12,08 t. j. povprečje dnevne draginjske doklade v mescih od junija do konca novembra t. l.

Ta računska osnova je služila v odmero novih draginjskih doklad od 1. januarja 1941 dalje.

2. Sporazumno se določa, da se bo v teku mesca februarja 1. 1941 pristopilo k uvedbi novega načina dodeljevanja draginjskih doklad i. t. v tem smislu, da se bodo draginjske doklade deloma izrazile kot pribitek k skupnim mezdam.

3. Zastopniki KID izjavljajo, da so se nove draginjske doklade odmerile nevarno oz. neobvezno za bodoče ureditve, vendar s pripombo, da bo podjetje sicer tudi v bodoče skušalo prilagoditi nadaljnje draginjske prispevke eventualnim nadaljnjim porastom draginje za večmesečna razdobja nazaj, ako bo prosperiteta podjetja to dovoljevala.

4. Če bi KID kakemu delavcu na podlagi napačnih ali ne več pravih podatkov o njegovih rodbinskih svojcih izplačala previsoko doklado za ženo ali otroke, je tisti dolžan, to takoj prijaviti mezdnemu uradu, da se podatki popravijo. Kdor bi v takem primeru prijavo opustil, zapade kazenskemu postopanju v smislu določb delovnega reda.

5. Ta zapisnik s priloženim besedilom kolektivne pogodbe se sestavi v 8 izvirnih izvodih, od katerih prejmejo po 1 izvod kralj. banska uprava (Inspekcija dela), Socialni arhiv v Beogradu, Kranjska industrijska družba, vsaka organizacija, ki jo podpisnica te pogodbe, in starešinstvo zaupnikov.

Sklenjeno, prebrano in podpisano.

Jesenice dne 28. decembra 1940.

Za Kranjsko industrijsko družbo:

Dr. inž. Klinar Herman s. r.

Inž. Petrovič Srečko s. r.

Za Jugoslovansko strokovno zvezo:

Šavli Jože s. r. Bizjak Janez s. r.

Za Narodno strokovno zvezo:

Zupan Tine s. r. Lajner Adolf s. r.

Za Savez metalških radnika Jugoslavije:

Rozman Franc s. r. Gerdej Anton s. r.

Za Zvezo združenih delavcev:

Rajner Franc s. r. Markež Jernej s. r.

NAJLEPŠI SPOMIN NA NESMRTNEGA JUGOSLOVANA

»Da smo danes Srbi, Hrvati in Slovenci kakor en zid nasproti vsakomur, je v veliki meri zasluga pokojnega dr. Korošca...«

Voditelj Hrvatov dr. Maček

Zadnjič smo rekli, da bomo v našem listu še poročali o državniku dr. Antonu Korošču. Toda storili so to drugi. Gornja izjava voditelja Hrvatov v današnjih dneh je gotovo krona vsega, kar bi kdo mogel napisati o pokojnem državniku.

Zboljšanje pri posebnem pokojninskem zavarovanju

Po razpisu pomočnika finančnega ministra, razglašenem v »Službenih novinah« z dne 16. VIII. 1933. br. 185/LVI/855, takse prosta.

Kolektivna pogodba

o dopolnitvi pravil posebnega pokojninskega sklada delavstva Kranjske industrijske družbe z dodatkom III.

Kranjska industrijska družba, ki jo zastopata gosp. tehnični ravnatelj dr. ing. Klinar Herman in prokurist ing. Petrovčič Srečko, ter strokovne organizacije delavstva, zaposlenega v družbenih obratih na Jesenicah in na Javorniku, in sicer Jugoslovanska strokovna zveza, ki jo zastopata gosp. Šavli Jože in Bizjak Janez, Narodna strokovna zveza, ki jo zastopata gosp. Zupan Tine in Lajner Adolf, Savez metalskih radnikov Jugoslavije, ki ga zastopata gosp. Rozman Franc in Gerdej Anton, ter Zveza združenih delavcev, ki jo zastopata gosp. Rajner Franc in Markež Jernej, so sklenile danes na osnovi § 209. zakona o obratih sledečo kolektivno pogodbo:

§ 1.

1. Določbe pravil, dogovorjene s kolektivno pogodbo z dne 12. oktobra 1937, o ustanovitvi posebnega pokojninskega sklada delavstva Kranjske industrijske družbe, se dopolnijo z dodatkom III., ki je priložen tej pogodbi.

2. Določbe dodatka III. se pričenejo izvajati z dnem 1. januarja 1941.; po teh določbah se bo odmerjalo dajatve dodatnega zavarovanja do tistega dne, s katerim bi ta kolektivna pogodba izgubila svojo obvezno moč.

3. Izjemno načelo, določeno v drugem odstavku § 2. ustanovne kolektivne pogodbe z dne 12. oktobra 1937., velja tudi za izvajanje določb dodatka III.

§ 2.

Ta kolektivna pogodba izgubi obvezno moč:

a) v primeru likvidacije posebnega pokojninskega sklada in sicer s tistim dnem, ko prenehajo obveznosti iz členov 6. do 10. njegovih pravil;

b) v primeru odpovedi, ki bi jo podala s priporočenim pismom Kranjska industrijska družba ali pa vse strokovne organizacije podpisnice te pogodbe na naslov druge pogodbenice stranke; taka odpoved učinkuje s potekom koledarskega leta po šestmesečnem odpovednem roku.

§ 3.

1. Ko izgubi ta kolektivna pogodba obvezno moč, prenehajo za naprej vse obveznosti posebnega pokojninskega sklada, ki so nastale na podlagi določb dodatka III.

2. Upravičenci, ki jim je bila priznana dodatna pokojnina na podlagi določb dodatka III. in ki jim zaradi tega ni bila priznana odpravnina po tretjem odstavku člena 13., imajo v tem primeru pravico, zahtevati izplačilo tistega dela odpravnine, ki bi presegal že izplačeno dodatno pokojnino.

§ 4.

Kranjska industrijska družba se zaveže, sporočiti besedilo te kolektivne pogodbe in

priloženega dodatka III. kraljevski banski upravi dravske banovine, Glavni bratovski skladnici v Ljubljani in Socialnemu arhivu v Beogradu.

§ 5.

1. Ta kolektivna pogodba je napisana v dveh enakih izvornikih.

2. Kranjska industrijska družba bo izročila oba izvornika Krajevni bratovski skladnici na Jesenicah, strankam sopogodnicam pa po en prepis, potrjen z družbenim podpisom.

Priloga:

Dodatek III. k pravilom posebnega pokojninskega sklada delavstva Kranjske industrijske družbe.

Jesenice dne 20. decembra 1940.

Za Kranjsko industrijsko družbo:

Dr. ing. Klinar Herman s. r.

Ing. Petrovčič Srečko s. r.

Za Jugoslovansko strokovno zvezo:

Šavli Jože s. r.

Bizjak Janez s. r.

Za Narodno strokovno zvezo:

Zupan Tine s. r.

Lajner Adolf s. r.

Za Savez metalskih radnikov Jugoslavije:

Rozman Franc s. r.

Gerdej Anton s. r.

Za Zvezo združenih delavcev:

Rajner Franc s. r.

Markež Jernej s. r.

Dodatek III.

k pravilom posebnega pokojninskega sklada delavstva Kranjske industrijske družbe.

Čl. 1.

Tretji odstavek člena 12. pravil posebnega pokojninskega sklada delavstva Kranjske industrijske družbe se izpremeni v tem smislu, da glasi odsej, t. j. z veljavnostjo od 1. januarja 1941. dalje, tako:

»3. Pogoji 10 letne karenčne dobe pa ne velja:

a) če je zavarovani član onemogel ali umrl zaradi obratne nezgode;

b) če je zavarovani član dopolnil 35 let službovanja pri Kranjski industrijski družbi;

c) če je zavarovani član dopolnil 30 let službovanja pri Kranjski industrijski družbi in 60. leto življenjske dobe.«

Čl. 2.

1. V vseh primerih, v katerih je v času od 1. januarja 1938. do 31. decembra 1940. z ozirom na prvotno besedilo tretjega odstavka člena 12. bila priznana ali izplačana le odpravnina po določbah tretjega odstavka člena 13., dočim bi se bila priznala dodatna pokojnina zavarovanemu članu ali njegovi vdovi in otrokom, če bi tretji odstavek člena 12. že od vsega začetka glasil tako, kakor je to določeno v členu 1. tega dodatka, gre upravičencem od 1. januarja 1941. dalje dodatna pokojnina na osnovi novega besedila, ne da bi morali vrniti prejeto odpravnino.

2. Revizijo svojih sklepov o odmeri zavarovanih dajatev na podlagi določb tega člena bo izvršil krajevni upravni odbor bratovske skladnice uradoma.

vzor pravega skrbstva za dobro človeka in tudi vzor močne zavesti v najbolj tescnih časih Evrope.

Po razpisu pomočnika finančnega ministra, razglašenim v »Službenih novinah« z dne 16. XII. 1933. br. 185/LVI/855, takse prosto.

Kolektivna pogodba

KID, ki jo zastopata g. tehn. ravnatelj Klinar Herman in prokurist g. inž. Petrovčič Srečko, ter strokovne organizacije delavstva, zaposlenega v družbenih obratih KID na Jesenicah in Javorniku, in sicer: JSZ, ki jo zastopata g. Šavli Jože in g. Bizjak Janez, NSZ, ki jo zastopata g. Zupan Tine in g. Lajner Adolf, SMRJ, ki ga zastopata g. Rozman Franc in g. Gerdej Anton, ZZD, ki jo zastopata g. Rajner Franc in g. Markež Jernej, so sklenili danes na osnovi § 209. zakona o obratih sledečo kolektivno pogodbo.

Čl. 1.

Z ozirom na določbe čl. 1. kolektivne pogodbe z dne 27. marca 1939 o izrednem prispevku KID Krajevni bratovski skladnici na Jesenicah v korist sklada za gradnjo nove bolnice in z ozirom na posebne razmere, ki so nastale po sklenitvi navedene kolektivne pogodbe v zvezi z vojnimi dogodki, zlasti pa z ozirom na znatno povečane stroške, potrebne za gradnjo nove bolnice in za nabavo njene notranje opreme, se obvezuje KID v svrhu, da prepreči predolgotrajno obremenitev podjetja in pri bratovski skladnici zavarovanega delavstva s posebnim povišanim prispevkom za bolniško zavarovanje, prispevati v sklad Krajevne bratovske skladnice na Jesenicah za gradnjo nove bolnice pričenši s tekočim mescem po din 150.000.— na mesec, največ pa v desetih mesečnih obrokih skupno din 1.500.000.—

Čl. 2.

Izredni prispevek v smislu čl. 1. te pogodbe bo dospeval v plačilo obenem z rednim prispevkom za bolniško zavarovanje na podlagi vsakokratnega predpisa Krajevne bratovske skladnice na Jesenicah.

Čl. 3.

Če KID te kolektivne pogodbe ne bo predčasno odpovedala, se zavezujejo podpisane strokovne organizacije, da delavstvo KID zaradi povišane prispevka za bolniško zavarovanje ne bo uveljavljalo proti podjetju nikakršnih nadaljnjih zahtev.

Čl. 4.

To kolektivno pogodbo sme KID predčasno odpovedati, t. j. še poprej, preden doseže vsota mesečnih izrednih prispevkov skupni znesek din 1.500.000.—. Učinek odpovedi nastopi s koncem koledarskega mesca, v katerem bi bila odpoved podana. Odpoved je treba podati v priporočenem dopisu na naslov vseh ostalih podpisnic kolektivne pogodbe.

Čl. 5.

Ta kolektivna pogodba se podpiše v 6 izvornih izvodih. Vsaka stranka pogodnice dobi svoj izvornik. KID sporoči kolektivno pogodbo v prepisu na znanje Krajevni bratovski skladnici v Ljubljani in rudarskemu glavarstvu v Ljubljani, a v svrhu registracije kraljevski banski upravi dravske banovine v Ljubljani in Socialnemu arhivu v Beogradu.

Jesenice dne 20. decembra 1940.

Za Kranjsko industrijsko družbo:

Dr. inž. Klinar Herman s. r.

Inž. Petrovčič Srečko s. r.

Za Jugoslovansko strokovno zvezo:

Šavli Jože s. r.

Bizjak Janez s. r.

Za Narodno strokovno zvezo:

Zupan Tine s. r.

Lajner Adolf s. r.

Za Savez metalskih radnikov Jugoslavije:

Rozman Franc s. r.

Gerdej Anton s. r.

Za Zvezo združenih delavcev:

Rajner Franc s. r.

Markež Jernej s. r.

Še 1.500.000 din za bolnišnico na Jesenicah

Kakor poročamo že na drugem mestu, je predsednik KID, g. Avg. Westen, namenil ob prazniku zakuritve druge visoke peči novi prispevek za dograditev bolnišnice v delavskem revirju. S podpisom te kolektivne pogodbe je pač naj-

resnejše praznovan in utrjen spomin na važen datum v gospodarskem življenju države.

Jeseniška Bratovska skladnica gradi namreč proti vsemu malodušju eno najmodernejših bolnišnic v domovini, ki bo

GODCI VESELI VSI...

»K mestni godbi moraš pristopiti«, mi je dejala žena Mara nekega večera, ko sem nič hudega sluteč poslušal radijsko vremensko napoved. »Slišala sem praviti, da poizvedujejo po novih muzikantih.«

Začuden sem se ozrl, ona pa je nadaljevala: »Zakaj pa ne, saj je skrajni čas, da se pričneš uveljavljati v javnosti. Sicer pa, saj vendar znaš igrati harfo.«

Res je, nekje v hiši imamo harfo, na katero v trenutkih potrnosti brenkam z ročajem kavine žličke. Tako n. pr. znam ono »Brez tebe draga« ali »Oj ta soldaški boben«. Odločno pa sem ženi povedal, da h godbi ne bom pristopil. S tem sem seveda Maro razkačil do skrajnosti in buden opazovalec bi me bil lahko videl, da sem se takole okoli pol osmih plazil za vrtovi proti mestni hiši. Tam ima namreč godba svoje vaje.

»Kaj hočete«, me je nagovoril kapelnik. Nimam rad takega načina govorjenja. Zdi se mi, da se mu ni posvetilo v glavi, čemu sem prišel. Zato sem mu moral obrazložiti. Globoko se je oddahnil ter skomignil z rameni, kot da se je hotel znebiti težkega bremena.

»Kaj pa igrate?« je vprašal dalje.

»Nič posebnega in, če vam je prav, se bom lotil velikega bobna«, sem mu dejal. Kapelnik pa je pojasnil, da se je zadnje dni priglasilo sedem novincev, ki so vsi hoteli igrati na veliki boben.

»Če je tako, potem mi pa dajte pikolo.«

»Pikolo je zaseden«, je dejal dirigent, nato pa pokazal z roko v kot velike sobe. »Tam je vaš inštrument.«

Skoraj bi se mi bilo zavrtelo v glavi, kapelnik je dejal, da je to helikon, meni se je pa zdelo, da je nekakšna mešanica med vijugastimi stopnicami in ogromno sončno rožo. Imel sem občutke kot nekdanj Hanibal, ko je zagledal pred seboj Alpe.

»Ljubši bi mi bil trianglek«, sem rahlo pripomnil, toda dirigent je postal nevoljen ter zarentačil: »Tam oni bas je vaš inštrument in konec besedi.« Pet godbenikov je bilo potrebnih, da so mi ogromno pihalo spravili čez glavo, na kar smo pričeli z vajo.

Najprej smo igrali Zbor vojakov iz Fausta. Že smo bili do polovice, ko me opozori klarinetist poleg mene, da ne piham na pravem koncu. »Hvala!« sem dejal. Postalo mi je jasno, da gre muzika tu notri, nato okoli in okoli, tu na tem koncu pa ven. Zdaj je šlo po taktu. Dvorana se je stresala, tri šipe v vogalnem oknu

so počile in doprsni kip enega prejšnjih županov je padel s svojega podstavka. »Ni bilo tako slabo«, me je pohvalil kapelnik. »Za prvo silo bo že. Zdaj pa vzemite inštrument s seboj in doma pridno vadite.«

»Za božjo voljo«, je zavpila Mara in obupno vila roke, »kaj pa naj to — — —«, na kar me je prodirljivo pogledala. »Nesrečnej, že spet si pil.«

»Zelo nežen nagovor«, sem dejal nekoliko nevoljen. »Mar naj bo to zato, ker sem ustregel tvoji želji in pristopil h godbi? Tisto tam je moj inštrument.« Z združenimi močmi sva ga odnesla v sobo, pri tem pa podrla na tla tri ali štiri vaze ter še nekatere druge malenkosti.

Prišel sem se vaditi. Ni tako lahka stvar, brez pomoči drugih godbenikov zlesti v tak inštrument. Petkrat sem ga natikal, pa ni šlo, tudi potem ne, ko mi je Mara prišla na pomoč. Ko sem odložil ovratnik, sem še enkrat poskusil, pri čemer bi se bil skoraj zadavil, toda zmagal sem pa vendar, čeravno sem si godalo nataknil narobe. Okoli in okoli sem ga moral zasukati, preden sem ga dobil v pravo lego. Zdelo se mi je, kot da bi se boril z rogatim jelenom.

»Zdaj pa le prični«, mi je dejala Mara. Na moje veliko presenečenje bas ni dal nobenega glasu od sebe. Mara, ki se razume tudi na take stvari, je pojasnila: »Seveda, glasovi morajo naokoli, dolgo pot naokoli, preden pridejo tu zgoraj na dan.« Še celih deset minut sem se trudil in pritiskal, pa vse zaman. Še danes mi ni jasno, kako je zašla v inštrument ne majhna blazina, ki jo je Mara izlekla. In sedaj je šlo. Najprej sem zaigral Händlov »Largo«. Mara je dejala, da jo spominja na one dni v Splitu, ko so sirene na parnikih tulile v gosti megli.

Ko sem končal, se mi je zdelo, da slišim neko nemirno tkanje po ulici, na kar mi je Mara pojasnila, da so to sosede, ki beže v zaklonsišča s plinskimi maskami v rokah. Pozneje se je zvedelo, da so bili mnenja, da imamo zračni napad.

Za soboto je bil napovedan promenadni koncert na mestnem trgu. Do petka zvečer sem že znal bas natakiniti brez tuje pomoči. Ko smo se zbrali v mestni hiši, so nam razdelili uniforme, bila pa je vsaka drugačna. Nato se je pričelo. Z zanosom smo odkorakali proti promenadi. Spotoma smo igrali grenadirsko koračnico namreč, vsaj jaz sem jo igral, a nemalo sem bil presenečen, ko je kapelnik napovedal kot naslednjo koračnico grenadirsko koračnico. Bili smo že skoraj na cilju, ko je nekdo opazil, da sta oba tamburja, veliki in mali, nekje zaostala. Neki fantek je izdal, da sta zavila k »Zvitemu rogu«. Nekoliko smo se zakasnili, ker ju je šel kapelnik iskat. Še daljša pa je bila zamuda, ko smo vsi odšli, da poiščemo kapelnika. Pol ure nato smo bili na mestu, večina sprehajajočega se občinstva je že odšla domov. Tisti, ki so še ostali, niso bili najboljše razpoloženi, kar je zlasti Dornikov opazil, ko mu je med njegovim efonium-solom priletel kos opeke v glavo. Brilzgov Jaka bi nas bil lahko izvelkel iz zagate, če bi bil zaigral na trombonu, toda na vso nesrečo je prav danes pozabil umetno zobovje doma. Poslušalstvo je postajalo vedno bolj nemirno. Se-

daj je kapelnik napravil drzno potezo. Pozval je, naj se štirje javijo za kvartet. Zadnje, kar bi si bil želel, je bil kvartet. Toda, že me je nekdo potisnil v sredino. Kapelnik nam je dopovedoval, kaj bomo zaigrali, a občinstvo je delalo tolikšen »šunder«, da nisem razumel, ali je rekel Tiha luna ali pa overtura k Sevilskemu brivcu. Dejal pa sem si, da to itak ni važno.

»Zdaj pa pokažite kaj znate«, nas je vzduboval kapelnik. A tudi občinstvo je pokazalo, kaj zna. V naslednjih dveh minutah sem se počutil zelo srečnega, da mi kapelnik takrat ni ponudil pikola, kajti za tako majhnim glasbilom se ni mogoče skrivati.

Nocoj pa bom zopet brenkal z ročajem kavine žličke na harfo in sicer tisto Brez tebe draga...

OBVESTILA

ZDRAVNIŠKA SLUŽBA ZA UPOKOJENCE IN NJIHOVE DRUŽINSKE ČLANE

Za upokojence in njihove družinske člane, ki so se prijavili v prostovoljno bolniško zavarovanje pri krajevni bratovski skladnici na Jesenicah, se bo vršila zdravniška služba tako, da bo ordiniral:

g. dr. Hafner Jože za zavarovane upokojence v ambulanci bolnice dnevno od 8. do 10. ure dopoldne;

g. dr. Čeh Milan v ambulanci bolnice dnevno od 8. do 10. ure dopoldne za vse družinske člane, ki bivajo v okolišu: Vrba, Smokuč, Doslovče, Breznica, Selo, Breg, Žirovnica, Moste, Potoki, Javorniški rovt, Koroska Bela in Javornik do bolnice, ter za vse zavarovance in njihove družinske člane iz navedenega okoliša po potrebi tudi na domu bolnika;

g. dr. Keržan Bartol v ambulanci bolnice dnevno od 14. do 16. ure za vse družinske člane, ki bivajo v okolišu: Jesenice, Hrušica, Planina, Plavški rovt, Pod Mežakljo, Blejska Dobrava, Pod Kočno, Na Kočni, Poljane in Javornik do bolnice, ter za vse zavarovance in njihove družinske člane iz navedenega okoliša po potrebi tudi na domu bolnika;

g. dr. De Gleria na Bledu v ordinacijskih urah ter po potrebi tudi na domu bolnika za vse zavarovance in njihove družinske člane z Bleda in njegove okolice (Gorje, Zasip, Podhom, Ribno in Bohinjska Bela);

g. dr. Debevc Jakob v Radovljici v ordinacijskih urah ter po potrebi tudi na domu bolnika za vse zavarovance in njihove družinske člane iz Radovljice in njene okolice, t. j. vasi, ki so znotraj črte: Rodne, Poljče, Begunje, Sv. Lucija, Leše, Brezje, Ljubno, Podbrezje, Podnart, Ovsše, Kropa, Kamna gorica, Lipica, Lancovo, Lesce, Hraše, Studenčice, Rodne;

g. dr. Wolf Vlado v Bohinjski Bistrici v ordinacijskih urah ter po potrebi tudi na domu bolnika za vse zavarovance in njihove družinske člane iz Bohinjske Bistrice in okolice.

Bolniški listi se bodo izdajali v pisarni bratovske skladnice na Javorniku (bolnica).

Predsednik

krajevne upravnega odbora:

Dr. M. Obersnel s. r.

KADAR KLIČETE ZDRAVNIKA PONOČI

Uprava bratovske skladnice smatra za potrebno, da izda v pogledu nočne zdravniške službe sledeča navodila:

V nujnih primerih, ko je treba klicati zdravnika ponoči k bolniku na dom, mora tista oseba, ki je klicala zdravnika, počakati pri zdravnikovem stanovanju tako dolgo, da je zdravnik pripravljen za odhod. Nato mora spremiti zdravnika do bolnikovega stanovanja. To je potrebno zlasti v primerih, ako je bil zdravnik prvič klican k tistemu bolniku. Sama navedba imena in hišne številke bivališča bolnika nikakor ne zadostuje, ker je

zdravniku mnogokrat nemogoče v nočnih urah najti stanovanje bolnika po sami navedbi hišne številke. Zlasti velja to za področje koroškobelske občine, kjer je v nočnih urah po hišnih številkah vsaka orientacija čisto nemogoča.

Zato poziva uprava bratovske skladnice svoje članstvo, da se brezpogojno ravna po teh navodilih, ker bi bilo drugače mnogokrat zdravniku nemogoče najti bolnikovo stanovanje.

Istočasno opozarja skladnična uprava tudi na nedostatek, ki se pojavlja s strani članstva v pogledu nabave predpisanih zdravil. Ugotovilo se je namreč, da je v nekem primeru ordiniral zdravnik v teku dneva, recept za zdravila pa je bil poslan v lekarno šele v nočnih urah. Taka zakasnitev pribave zdravil ne gre samo na škodo tistega bolnika, ako je resno bolan, temveč povzroči tudi bratovski skladnici nepotrební izdatek, ker se v lekarnah zaračunavajo posebne takse za odpremo zdravil ponoči. Zaradi tega bodo v bodoče skladnični zdravniki na receptih, ki so bili predpisani v nočnih urah, označili tudi čas ordinacije, in bo bratovska skladnica priznala nočno lekarniško takso samo za take recepte. V primeru pa, kjer take označbe ne bo na receptu, bo moral plačati nočno lekarniško takso, ki znaša za recept din 5, vsak član sam iz svojega.

Predlog za izboljšanje dela

Predlagatelju J. N. iz jeklarne je bila za koristno zamisel boljše izvedbe detajla dela odobrena nagrada

III. zimskošportne igre KID v dneh 11. in 12. januarja

Ako bodo igre zaradi slabih snežnih razmer preložene, bo pravočasno sporočeno

ŠPORTNE VESTI

Navodila udeležencem. V zadnjem sporočilu se je pri navedbi ure odhoda udeležencev z zbornega mesta v tovarni vrnila pomota. Sprevod ne krene iz tovarne ob 14,15, kakor je tam pomotoma navedeno, nego ob 13,15 uri. Sprevod krene po glavni cesti skozi Jesenice na tekmovalni prostor — stadion KID.

MALO KOZMETIKE

Lepota v vsaki starosti

Zakaj bi žene objokovale minevajočo mladost, ki je običajno združena s predstavo telesne lepote, ko lahko vsaka ostane dolgo lepa, če je le količjak pozorna in skrbi zase.

Ta lepota se seveda menjava po starosti. Zato velja za vse žene:

Nikar si ne želite biti vedno tisto mlado dekle, kakršno ste bili včeraj, in mislite rajši na ženo, kakršna boste jutri.

Izraz osebnega mika in čara si lahko ohrani vsaka ženska vse življenje. In moderna lepota je svežost v dvajsetih letih, osobitost v tridesetih, šarmantnost v štiridesetih.

Nikar pa ne ostajajte na pol poti. Odkrivajte, negujte in razvijajte to novo lepoto vsake starosti. Skrbite za svoje zdravje, spoznavajte sami sebe, da ste okusni in taktčni.

V dvajsetih letih bodite naravne, živahne! Nikar ne nosite preveč rafiniranih oblek, niti preveč rafinirane frizure. Za svoje lase skrbite, da jih krtačite, nikar pa jih preveč ne ondulirajte. Negujte polt — mislite pri tem na jutri — toda nadomestite pudre in kreme rajši z zrakom in soncem.

V tridesetih letih, ko ste še nevarne tekme mladih deklet, ste neodoljive in vse vam mora uspeti. Poudarjajte svojo osebnost s skrbno frizuro, ki dviga obliko vašega obraza in glave. Puder, krema in rdečilo naj samo podčrtavajo posebnosti vašega tipa.

V štiridesetih letih — če si ohranite linijo svoje postave, kar mora vsaka — si lahko privoščite modno eleganco in malo pretiran ton v oblačenju. Lasje naj bodo mehko pričesani, da tako izravnavajo marsikatero tršo potezo vašega obraza. Puder in drugi kozmetični pripomočki so lahko bolj vidni kakor v starosti tridesetih let.

Tudi v višji starosti se nikar ne zanemarjajte. Če je stara dama šarmantna, je lahko šarmantnejša kakor katera koli mlada dama. Biti pa mora res stara dama — z lepimi sivimi lasmi ter z izrazom velike potrpljivosti. Biti mora negovana in znati se mora oblačiti. Kozmetična sredstva naj uporablja le prav diskretno.

Toda za vse starosti velja — v prvi vrsti zdrava, zraven pa naravna in dobro razpoložena, pa ni treba nikake pretirane nege.

GOSPODARSKE NOVICE

Koliko industrijskih podjetij imamo v državi. Jug. kurir je priobčil uradne podatke o številu industrijskih podjetij z dne 1. januarja 1940. Takrat smo imeli v državi skupaj 3254 industrijskih podjetij. Podjetja so se delila v posamezne stroke:

Poljedelska in prehranjevalna industrija	906 podjetij
gozdarska in drvarska	405 "
rudarska industrija	125 "
kovinska industrija	206 "
kemična	188 "
usnarska industrija	91 "
tekstilna	417 "
papirna in grafična	84 "
elektroindustrija	271 "
ind. gradbenega materiala	422 "
ostale industrije	139 "

Število industrijskih podjetij je od leta 1939, do leta 1940, padlo za 201 podjetje ali za 5,82 %. Podjetnost voditi namreč ni zelo lahko, veliko lažje je podjetnost kritizirati.

Petletka za obnovo našega voznega parka bo baje organizirana pri prometnem ministru. V teku petih let bodo obnovili tako proge kakor vozove. Taka generalna reparatura je na naših preobremenjenih železnicah resnično tudi potrebna.

Brodska tvornica vagonov pričakuje državno naročilo v znesku okrog 150 milijonov din za izvršitev osebnih in tovornih vagonov. Iz časopisnih poročil najdemo, da je za predsednika uprave tvornice v Brodu izvoljen senator dr. Juraj Krnjević, znani hrvaški politik.

V Romuniji ustanovljenih 35 delniških družb z nemškim kapitalom. Nemci so v kratki dobi prijateljstva z Romunijo prišli močno na pomoč tudi s kapitalom. V tem kratkem času je bilo z znatnim nemškim deležem ustanovljenih kar 35 akcijskih društev — vsekar zelo lepa gesta.

Turčija je uvidevna država. Lahko bi prodala svoj bombaž kakor mleko, kamor bi želela in prav vso količino naenkrat, pa postopa pošteno in gleda tudi na manjše države. Prav Turčija je tista, ki nam bo dobavila poleg Rusije toliko bombaža, da bomo lahko zaposlili tekstilne tovarne. To je zelo pošteno v teh časih in si bo treba zapomniti.

Tudi Rusija bo dala bombaž. Naša delegacija je iz Rusije sporočila, da se je le posrečilo pregovoriti Ruse, da bodo dali nekaj bombaža in neko količino bombažnih odpadkov. Sicer čudno, da je bilo mali državi treba šele dopovedovati o potrebah, ker ima ruska zemlja vsega dovolj, vendar bomo Rusiji izredno hvaležni. Tako je prav; kaj tiste brošure, letaki, propaganda, tisto je nepotrebno. Bombaž, žito, surovine, to je najboljša propaganda, kar jih more podvzeti večno lepa in bogata Rusija.

Podražitev življenjskih potrebščin je v dobi vojne radost in veselje mnogih falotov, največ pa pomeni stisko večine ljudstva. Pri tem vprašanju je pokazala Nemčija, da se da napraviti red. Vkljub temu, da se kriči, kako Nemčija nima tega in nima onega, falotje ni se mogli podražiti nič. Tudi v tem oziru se lahko mnogi od Nemčije učimo, kako se dela red.

Mi smo baje reševali, kdo bo pooblaščen za izvoz krompirja, Švica pa je medtem prepovedala vsak uvoz krompirja v svojo državo. Pravijo, da smo prikrajšani, ker bi naš izvoz krompirja v Švico bil rentabilen. No, hudega najbrže ne bo, kajti krompir dobiva zlato podlago, Švici pa čestitamo, da lahko v teh časih izdaja tako ponosne odloke o prepovedi uvoza živil. Danes je bolje imeti zaloge živil in je prav lahko čakati na dobavo nekaj strojev eno leto — dalje pa verjetno vojno ne bodo vlekli.

VREMENSKA NAPOVED

Prejeli smo vremensko napoved za letošnjo zimo. Četudi je dopis brez podpisa, ga bomo priobčili, ker je zanimiv. Vremenskih prerokov je namreč ogromno, včasih pa kdo le zadene. Naš napovedovalec pravi:

»Letos bo zima trajala vsega le mesec dni in to od 30. decembra do konca januarja. To svojo napoved utemeljuje na sledeči osnovi: vreme prvih 12 dni v avgustu kaže vreme 12 mesecev v letu. Mesci začenjajo s septembrom. Prvega avgusta 1940. je pihal v Karavankah topli južni veter, zato je bil mesec september deževen. Drugega avgusta so pihali vetrovi križem, južni in severni, zato je bil oktober deževen (no serbus!). 3. avgusta so pihali že bolj hladni vetrovi z juga, na predvečer so pričeli s severa, zato je bil mesec november sončen in topel.

Konca mesca decembra bo pričel padati sneg (na Dolenjskem ter po drugih krajih v državi ga je bilo v decembru že toliko, da ne pomnijo, op. uređn.) in nastopila bo ostra zima. Decembra in januarja bodo pihali hudi vetrovi, ki bodo mnogo škodovali. Sestega avgusta so pihali topli južni vetrovi, zato bo mesec februar mesec velikega deževja.

Bomo videli, če drži vsaj za februar.

Kovinarska (sokolska) godba pozdravlja

ZA NAŠE GOSPODINJE

Drage gospodinje!

Tudi letos bomo sem in tja včasih malo pokramljale o tej in o oni stvari, saj prav v našem področju je še dovolj vprašanj, ki zahtevajo vedno znova novih odgovorov.

Tudi v tem letu boste v našem kotičku našle marsikak dober recept, ki ne bo preveč obtežil vašega žepka, pa vseeno boste z njim pripravile svojim dragim prijateljicam presenečenje. Za spremembo bo tudi še letos izšlo kakšno navodilo za res izbrana jedila, čeprav bodo gospodinje imele težko nalogo, iz malenkostnih, skromnih stvari pripraviti okusno in izdatno jed. Toda — je že tak običaj vsake žene, da je srečna, če zadovolji in preseneti svojega možička s kakšno poslastico. Ne bomo odrekale veljavnosti reku, da gre ljubezen skozi želodec.

Torej, drage prijateljice, mnogo uspehov v vaši kuhinji in srečno novo leto!

Solata iz kislega zelja

Kislo zelje polijemo z vročim oljem, potrosimo s kumino, z zribano čebulo in soljo od zelene. Po okusu dodamo tudi brinjeve, vinske jagode in sesekljane kaprne.

Polentni narastek

Napravimo ga takole: Na pol litra mleka zakuhamo polentnega gresa, da bo gost, vmešamo tudi za jajce velik kos surovega masla. Ko je ohlajeno, vmešamo v to polento 2 rumenjaka in 3 žlice kislega smetane. Posodo namažemo s surovim maslom in vanjo stremo omenjeno testo ter tri četrt ure kuhamo v sopari. Ko to potem zvrnemo iz posode, zabelimo še s surovim maslom in praženimi drobtinami. Ko smo vlili v posodo, je bila masa še tekoča, a ne preveč, v sopari pa se je zgostila.

Brizgano vaniljevo pecivo

Potrebujemo 36 dkg moke, 25 dkg masla, 23 dkg sladkorja, 3 ali 4 rumenjake, malo vanilje in nekaj nastrganega limonovega olupka. Maslo mešamo, da se speni, in mu potem postopoma dodajamo rumenjake in sladkor ter vaniljo in limonov olupke. Nazadnje pridenemo polagoma še presejano moko. To testo nabrizgamo na pekačo, ki smo jo pomazali z maslom in potresli z moko, in pečemo v srednje vroči pečici približno 15 minut. Še vroče pecivo zrežemo na poljubno dolge koščke.

Nadevani krapki

Krapki niso samo dobra, ampak tudi ne navadno pripravna močnata jed. Pripravimo jih lahko na razne načine in tako uporabimo za najrazličnejše prilike. Za sladkosnedo mladino jih nadevamo s tepeno smetano ali pa s kakršno koli kremo, če pa imamo v gosteh močnejši spol, tedaj jih napolnimo z različnimi vrstami mehkega sira ali pa s kakšnim mesnim nadevom. Serviramo jih k čaju, pa tudi k vinu, pivu ali pa h kozarčku žganja ali konjaka.

Za krapke potrebujemo: 1 del vode, 5 dkg masla, 5 dkg moke, malo soli in dve jajci. Osoljeno vodo in maslo zavremo, dodamo moko in mešamo na ognju tako dolgo, da se zgosti in loči od posode. Nato posodo odstavimo in vmešamo, dokler je zmes še vroča, jajca drugo za drugim. Važno je, da je prvo jajce res dobro vmešano, preden dodamo drugo. Potem namažemo pekačo, jo dobro potresemo z moko in testo nabrizgamo ali pa pokladamo z žličko v obliki majhnih hlebkov. Hlebčke pomazemo z raztepenim jajcem in spečemo v vroči pečici. Ohlajene krapke prerežemo in nadevamo s pripravljenim nadevom.

Koruzna torta

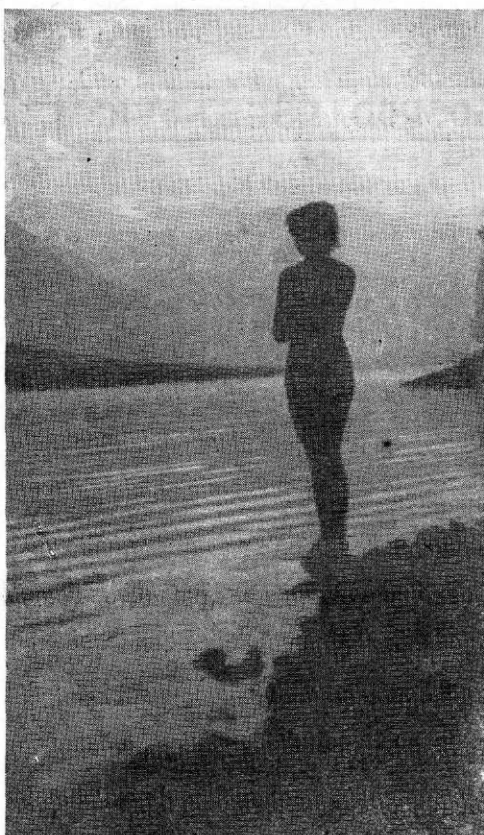
5 rumenjakov in 20 dkg stolčenega sladkorja mešamo tako dolgo, da se speni. Nato dodamo žlico ruma in nastrganih limonovih olupkov ter primešamo narahlo in polagoma 15 dkg koruzne moke in sneg 5 beljakov. To zmes stresemo potem v namazano in z drobtinami potreseno obliko za torte in jo

počasi pečemo v pečici. Ko se pečena torta ohladi, jo prerežemo počez na dve polovici, namažemo spodnjo polovico z 10 dkg kakršne koli mezge (najboljša je marelična) in pokrijemo nato z zgornjo polovico. Torto potresemo po vrhu s sladkorjem.

Kostna juha

V 1½ l mrzle vode denemo ¾ kg kosti, korenino peteršilja (4 dkg), korenino korenja (4 dkg), pet zrn popra in vodo osolimo. Posebej razbelimo pol žlice masti, opravimo na njej 2 dkg narezane čebule, nekaj ploščic korenja in 4 dkg na rezine zrezanih jeter ter vse skupaj stresemo v juho, ki naj vre 2—3 ure. Ta juha nadomešča govejo juho ali pa zalijemo z njo postne juhe.

MODA PRINAŠA

V človeku biva neka skrita težnja (pri ženskah je malo bolj odkrita), da bi bil lepo oblečen. Čisto v otroških letih se razvije ta čut, saj je znano, kako pristrana radost prevzema otročička, ko mu natakneš pisane copatke ali podobno. Ta težnja spremlja človeka več ali manj vse do smrti, pa še za tisti primer hranijo mamice po deželi lepe rute in naročajo, da se jim priveže nedeljska ruta. Zelo lepa težnja je to, saj prikazuje človekovo hotenje po lepoti. Jeseničanke in Jeseničani so že znani, da se lepo oblačijo. Tudi narod je v tem oziru napreden, četudi včasih na škodo drugega življenja. Ko je pred dve letoma letoma potoval po svetu Amerikanec, je zapisal, da je videl v Ljubljani najlepše oblečena dekleta.

Seveda ne pomeni lepoto in »modo« oslarija, ki si jo navlečeš na telo iz domišljavosti ali iz namenov poudarka. Domišljavost je pri tem mnogo kriva, da je beseda »moda« večkrat osovražena in smešno sprejeta. Domišljavost v modi in pretiravanje škodujeta stvari. Navlečejo nase stvari, ki jim ne pristajajo in jim nikoli ne bodo, potem pa se držijo, kakor bi izgubili dar govora, češ pogled moje fedre. Prav v zimskem času vidimo, kako po modi oblačijo smučarske tančice in nosijo smuči po cestah iz skladišča v skladišče, ker je to »moda«. Tako se moda mnogokrat osmeši.

Moda sama na sebi pa je čisto resna veda, ki goji lepoto, koristnost in praktičnost za

vse možnosti žepa. Nič ni napačnega, če stremiti moda, da bi bil človek, da bi bila ženska čim lepša, kajti lepote je na zemlji vedno premalo. Napačni so le tisti, ki modo izrabljajo. Seveda pa bo ostalo še vedno neizbežno pravilo, da je od okusa posameznika odvisno, kako se oblači, predvsem pa od denarnih možnosti.

Mi bomo v naši rubriki beležili novice iz modnega sveta, kar bo lepo, koristno in praktično ter primerno življenjski ravni našega ljudstva. Moda je veda, ki kroji človeka na zunaj, bistveno pri vsem pa ostane tisto, kar je ustvarila kultura v človeških srcih.

ZA DOBRO VOLJO

Škotska

Mož iz Aberdeena je prišel v lekarno in zahteval za dva pennyja strupa.

»Obžalujem,« je rekel lekarnar, »prodati ga morem samo za šest pennyjev.«

»To mi je predrago,« se je obrnil Škot, »potem pa rajši še živim!«

Kdo je srečnejši...

»Jaz pišem humoreske, moja žena pa dela zanje slike.«

»Potem si srečnejši od mene... jaz namreč slikam, žena pa dela humoristične opazke!«

Med zaljubljenici

»Hitro, draga, še en poljub, preden grem!«

»Da, toda hiti — vlak odhaja že čez eno uro.«

Napaka

»Avto vozi imenitno, samo motor teče pretiho.«

»To vendar ni nobena napaka!«

»Pač. Moja žena nima nobenega veselja, ker nihče ne sliši, da se vozi z avtom!«

Premiera

V kavarni sedita dva dramatika.

»Žal nisem mogel priti na premiero vašega dela. Kako pa je bila predstava,« je vpraševal prvi.

»Bilo je ko na pikantni sodni razpravi,« odvrne vprašani.

»Kako naj razumem to?«

»Torej, pri predstavi je bila izključena javnost in navzoči so bili samo zastopniki tiska.«

Nova sobarica

»...in tudi diskretna je,« pravi gospa Vera svoji prijateljici. »Nikoli ne odpre vrat, preden ne pogleda skozi ključavnico, kdo je!«

Te presnete tujke

Gospa Kozamurnikova čita v listih: »Zbesnel ciklon! 200 ljudi mrtvih! — Da, da, te stvari bi morali končno prepovedati! Zadnjič bi tudi mene eden kmalu podrl!«

Kaj je priporočljivejše?

»Kaj misliš, Stanka, ali naj prosim očeta za tvojo roko zdajle, ko dela na vrtu?«

»Ne, Milan, počakaj rajši, da pride v knjižnico.«

»Zakaj pa?«

»Ker je bolje, da zažene za teboj kakšno knjigo kakor pa lopato.«

KRIŽANKE IN UGANKE

REŠITEV KRIŽANKE »PLAVŽ«

Vodoravno: 1. lava, 5. Amir, 6. Sasi, 7. oj, 8. Anka, 10. via, 12. ki, 13. pol, 16. Eva, 17. palček, 18. Jesenice, 23. Stol, 24. koks, 27. iz, 28. Martinarna, 34. ar, 35. se, 36. Kazina, 37. mat.

Navpično: 1. lastavica, 2. ama, 3. visoka peč, 4. arija, 9. ni, 11. vlak, 12. kip, 14. ove, 19. js, 20. et, 21. no, 22. il, 24. ki, 25. on, 26. si, 28. mak, 29. raz, 30. tri, 31. as, 32. Rem, 33. alt.